November 2025

KIS-Monitor 2025 Arbeidstoeleiding en Inburgering

Vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen

Kennisplatform inclusief samenleven

Divosa

Marjan de Gruijter, Tamara A. Kool, Anoeshka Gehring, Youp Dusault, Sanne van Zundert en Fatima Acherrat

Inhoud

1 Conclusies en aanbevelingen 3
Context 3
KIS-monitor Arbeidstoeleiding en inburgering statushouders en gezinsmigranten 2025 4

2 Introductie 14
2.1. Selectie thema's van de vragenlijst 14
2.2. Werkwijze dataverzameling 15
2.3. Respons 16
2.4 Leeswijzer 17

3 Inburgeren met jonge kinderen 18
3.1. Beleidscontext 18
3.2. Specifieke uitdagingen waar vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen mee te maken krijgen 19

4 Visie en beleid 23
4.1. Beleidsvisie 23
4.2. Monitoring 25
4.3. Genderspecifiek aanbod 26

5 Inburgeren in combinatie met de zorg voor jonge kinderen 29
5.1. Bespreken van mogelijkheden van kinderopvang in de brede intake 30
5.2. Redenen om geen gebruik te maken van formele kinderopvang 32
5.3. Oplossingen voor knelpunten bij combineren inburgering met zorgtaken 35

6 Vrouwelijke statushouders in de leerroutes 38
6.1. Bepalen van de leerroute 38
6.2. Uitdagingen begeleiding vrouwelijke statushouders met jonge kinderen 39

7 (Toeleiding naar) betaald werk van vrouwelijke statushouders 43
7.1. Uitvoering van arbeidstoeleiding bij echtpaar 43
7.2. Re-integratievoorzieningen voor vrouwen en mannen 46

Bijlage 1: Lijst met afkortingen 48

Bijlage 2: Beleidstheorie 49

1 Conclusies en aanbevelingen

De Wet inburgering 2021 (Wi2021) beoogt dat inburgeraars zo snel mogelijk de Nederlandse taal leren op het voor hen hoogst haalbare niveau en volwaardig aan de Nederlandse samenleving gaan deelnemen, bij voorkeur door middel van betaald werk.

De groep inburgeraars bestaat uit mannen én vrouwen. Diverse onderzoeken – waaronder ook de KIS monitor van de afgelopen jaren – laten zien dat vrouwen, zeker als zij (jonge) kinderen hebben, extra en specifieke uitdagingen ervaren bij inburgeren en (arbeids)participatie. Ook uit de recente Divosa Benchmark Vrouwelijke Statushouders & Inburgering blijkt dat de arbeidsparticipatie van vrouwelijke statushouders achterblijft bij die van mannen.1 In deze editie van de monitor focussen we daarom op de wijze waarop gemeenten in hun inburgeringsbeleid en in de uitvoeringspraktijk omgaan met specifieke uitdagingen voor vrouwen met (jonge) kinderen, welke knelpunten naar voren komen en wat oplossingsrichtingen zijn.

1 Divosa (2025). Divosa Benchmark Vrouwelijke Statushouders & Inburgering: Vrouwelijke statushouders. Divosa.

Box: Over dit onderzoek

Dit is de tiende uitgave van de KIS-monitor 'Arbeidstoeleiding en inburgering statushouders en gezinsmigranten', uitgevoerd door Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS) in samenwerking met Divosa. Het doel van de monitor is om via een representatieve online vragenlijst de ontwikkelingen in het gemeentelijk beleid voor de arbeidstoeleiding, inburgering en participatie van inburgeringsplichtigen in kaart te brengen. De werkwijze en respons wordt in hoofdstuk 2 uiteengezet.

De Wi2021 heeft drie doelgroepen: statushouders, gezinsmigranten en overige migranten. Doorgaans wordt de kleine groep overige migranten, (waaronder geestelijk bedienaren zoals imams, rabbijnen en kloosterlingen, en vreemdelingen met een niet-tijdelijke humanitaire verblijfsstatus) niet apart onderscheiden. In de enquête aan gemeenten hebben wij alleen gevraagd naar statushouders en gezinsmigranten.

Eerdere jaargangen van de monitor vindt u hier: 2024, 2023, 2022, 2021, 2020, 2019, 2018, 2017, 2016.

Context

Op 1 mei 2025 zijn er in totaal 66.220 statushouders die inburgeren onder de Wi2021. Deze groep bestaat voor 38% (25.164) uit vrouwen.[2] Uit onderzoek op basis van CBS-microdata blijkt dat meer dan de helft van de vrouwen in de beginfase in Nederland thuiswonende kinderen heeft. Onder de vrouwen

2 SZW (n.d.). Managementinformatie die DUO periodiek aan het ministerie van SZW levert over Wi2021, peildatum 1 mei 2025. Intern document. Gedeeld met de onderzoekers 12 juni 2025.

zonder thuiswonende kinderen, wordt ongeveer een derde moeder in de eerste 4,5 jaar in Nederland. Bij Eritrese vrouwen is dit meer dan de helft.[3]

In deze editie van de monitor ligt de focus op gemeentelijk beleid en uitvoering ten aanzien van de specifieke uitdagingen voor deze groep vrouwen met (jonge) kinderen bij inburgeren en (arbeids)participatie. We hebben onderzocht of en in hoeverre gemeenten erin slagen om onder de Wi2021 tegemoet te komen aan deze uitdagingen.

Ten opzichte van de vorige inburgeringswet (Wi2013) zijn er in de Wi2021 meer aanknopingspunten om aan te sluiten bij de behoeften en leefsituatie van inburgeraars. Zo krijgt elke inburgeraar een eigen brede intake en Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP), waarin individueel maatwerk mogelijk is. Het stimuleren en faciliteren van (arbeids)participatie is onderdeel van het gemeentelijk aanbod in de Wi2021.

KIS-monitor Arbeidstoeleiding en inburgering statushouders en gezinsmigranten 2025

Sinds 2016 voert Kennisplatform Inclusief Samenleven - in samenwerking met Divosa - een monitor uit onder gemeenten om de ontwikkelingen rond de arbeidstoeleiding en inburgering van statushouders en gezinsmigranten in kaart te brengen en van (beleids)aanbevelingen te voorzien. Dit jaar heeft zes op tien gemeenten (208 van de 341) de monitor ingevuld. De deelnemende gemeenten zijn een goede afspiegeling van alle gemeenten in Nederland.

De belangrijkste conclusies en onze aanbevelingen geven we hieronder weer. Aan het einde staan we stil bij de vraag hoe de bevindingen en conclusies uit deze KIS monitor zich verhouden tot de (sub)doelstellingen in de beleidstheorie van de Wi2021 – zie ook bijlage 2 voor een schematische weergave.

Conclusie 1. Gemeenten houden in hun beleidscyclus nauwelijks rekening met de ongunstige startpositie van vrouwen met (jonge) kinderen in de inburgering.

We hebben gemeenten gevraagd of zij in een (beleids)plan of uitvoeringsplan expliciet aandacht besteden aan vrouwen of mannen in de inburgering. Dit is belangrijk omdat vrouwen met (jonge) kinderen door een combinatie van diverse factoren een ongunstige startpositie hebben als het gaat om inburgering en arbeidsparticipatie. Desgevraagd blijkt dat in verreweg de meeste gemeenten (83%) geen expliciete aandacht wordt besteed aan vrouwen of mannen in de inburgering. Veel gemeenten lichten toe dat de Wi2021 geen onderscheid maakt naar sekse en dat vrouwen en mannen in de inburgering *"gelijk behandeld worden."* Dit belemmert het zicht op de vraag in hoeverre vrouwen en mannen in de inburgering gelijke kansen krijgen. Dat wil zeggen: in gelijke mate kunnen profiteren van het aanbod. Als genderongelijkheden, bijvoorbeeld in de sociaaleconomische positie van vrouwen en mannen niet worden meegenomen in beleid, dan kan dit beleid onbedoeld verschillende effecten op vrouwen en mannen hebben en zelfs genderongelijkheid versterken.[4] Daarnaast is het van belang om in beleid aandacht te besteden aan vrouwen met (jonge) kinderen, omdat ze met een dubbele last worden geconfronteerd: zij moeten niet alleen voldoen aan de formele eisen van

3 Zwan, R. van der, & Lubbers, M. (2024). Vrouwelijke statushouders met jonge kinderen komen nauwelijks aan werk toe. Demos: bulletin over bevolking en samenleving, 40(9), 5-7, pp. 5-7.

4 Why use Gender Impact Assessment | European Institute for Gender Equality

inburgering en arbeidsparticipatie, maar doen dit vaak in combinatie met een grotere verantwoordelijkheid voor de zorg en het huishouden dan mannen.[5]

Uit de enquête blijkt overigens dat gemeenten zich wel bewust zijn van mogelijke verschillen tussen vrouwen en mannen in de inburgering. Gemeenten geven aan hieraan tegemoet te (willen) komen door het leveren van 'maatwerk'; sommige gemeenten doen dit in de vorm van *dedicated* consulenten,[6] die ervaring hebben met het bieden van gender-sensitieve begeleiding.

Ondanks de afwezigheid van aandacht voor gender in *beleidsplannen*, zegt iets meer dan de helft van de gemeenten dat zij specifiek (inburgerings)aanbod voor vrouwen in de gemeente hebben.[7] Het vaakst (namelijk in drie op de tien gemeenten) gaat het om activiteiten in de buurt of wijk die in samenwerking met maatschappelijke organisaties of vrijwilligers worden aangeboden. Voorbeelden van dergelijk aanbod zijn laagdrempelige plekken waar vrouwen elkaar ontmoeten, activiteiten rondom sport en bewegen en voorlichting. Uit de antwoorden wordt niet altijd duidelijk of het gaat om aanbod dat specifiek is gericht op *statushouders*, of breder beschikbaar aanbod voor vrouwen vanuit het bredere sociale domein. Daarnaast worden in iets minder dan een kwart van de gemeenten empowermenttrainingen voor vrouwelijke statushouders aangeboden. Niet bekend is welk aandeel van de groep vrouwelijke statushouders van dit aanbod gebruik (kunnen) maken. In 17% van de gemeenten is er specifiek aanbod voor vrouwen voor de invulling van participatie binnen de zelfredzaamheidsroute (Z-route). In het laatste geval gaat het dan bijvoorbeeld over een opvoedondersteuningscursus of vrijwilligerswerk dat *"interessant is voor vrouwen."* Hoewel we via de enquête geen compleet beeld hebben gekregen van aanbod voor vrouwelijke statushouders, lijkt het er op dat het vaak gaat om rolbevestigende activiteiten.

Het monitoren van de deelname aan en voortgang in de inburgering van vrouwen en mannen biedt inzicht in de mate waarin het inburgeringsaanbod aansluit en welke resultaten (hiermee) worden bereikt. Met dit inzicht kunnen gemeenten sturing geven aan de inrichting en uitvoering van de inburgering. We hebben daarom gemeenten de vraag voorgelegd of ze bij het bespreken van of rapporteren over de voortgang en uitkomsten van de begeleiding bij de inburgering onderscheid maken tussen mannen en vrouwen. In bijna negen op de tien gemeenten (88%) is hier geen zicht op. Desgevraagd geeft een deel van de gemeenten aan dat het in de monitoring nuttig zou zijn om onderscheid te maken tussen vrouwen en mannen, om bijvoorbeeld te kunnen beoordelen of de begeleiding aansluit bij behoeften, of om eventueel specifiek aanbod in te kopen. Toch lijkt maar een klein aantal gemeenten op korte termijn van plan te zijn om in het monitoren onderscheid te maken tussen vrouwen en mannen.

Kortom, er wordt doorgaans geen aandacht besteed aan de specifieke startpositie van vrouwen (met jonge kinderen) op beleidsniveau, noch aan de bijdrage van vaders aan de zorg voor de kinderen. Daarnaast wordt bij het monitoren van resultaten van (genderspecifiek) inburgeringsaanbod geen onderscheid gemaakt naar gender. Hierdoor weten gemeenten niet of, en in

5 Albrecht, C., Pérez, M., Stitteneder, T. (2021). The Integration Challenges of Female Refugees and Migrants: Where Do We Stand? CESifo Forum, ISSN 2190-717X, ifo Institut - Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung an der Universität München, München, Vol. 22, Iss. 02, pp. 39-46.

6 In dit rapport hanteren we de overkoepelende term consulent. Er worden verschillende termen door de gemeenten gebruikt om hiernaar te verwijzen: (dedicated) klantmanager, klantregisseur, integratieconsulent, consulent, inburgeringsconsulent, casemanager, of specialist inburgering. Alleen als we een quote van gemeenten gebruiken, houden we de term zoals zij die hanteren aan.

7 We hebben in de enquête gevraagd naar aanbod voor vrouwen, dus breder dan alleen voor vrouwen met (jonge) kinderen.

hoeverre, het inburgeringsaanbod goed aansluit bij vrouwen en mannen. Eventuele signalen hieromtrent blijven onder de radar, of anekdotisch.

Aanbevelingen voor gemeenten

- Om ervoor te zorgen dat inburgeringsaanbod even goed aansluit bij vrouwen als mannen, is inzicht nodig in de voortgang en resultaten van vrouwen en mannen in de inburgering. **Formuleer daarom als gemeente expliciete beleidsdoelstellingen voor zowel vrouwen als mannen (met en zonder kinderen) in de inburgering en monitor deelname aan en resultaten van het aanbod.** Hiervoor kan data uit de Divosa Benchmark Vrouwelijke Statushouders & Inburgering: Vrouwelijke statushouders worden gebruikt.
- **Richt de (verdere) ontwikkeling van het inburgeringsbeleid gender-sensitief in**. Maak gebruik van handreikingen, zoals Inspiratiegids gender cultuur sensitief handelen en de Handreiking Hoe begeleid je vrouwelijke statushouders naar werk.
- **Vraag aan vrouwen en mannen wat zij nodig hebben om inburgering succesvol te combineren met de zorg voor (jonge) kinderen**. Bespreek dit niet alleen in de begeleiding van individuele inburgeraars, maar ook met bijvoorbeeld een klankbordgroep van statushouders (bestaande uit vrouwen en mannen), die de gemeente (gevraagd en/of ongevraagd) adviseert over de inburgering. Benut de adviezen ook voor de (verdere) ontwikkeling van beleid.
- **Bespreek met bestaande samenwerkingspartners wat hun ervaringen zijn met het bereiken en bedienen van vrouwen en mannen in de inburgering** en ('wat werkt') en welke eventuele verbeteracties kunnen worden ingezet. **Vraag aanbieders bij (nieuwe) aanbestedingen om SMART te formuleren hoe zij vrouwen en mannen willen bereiken en bedienen**. Monitor de uitkomsten hiervan.

Aanbeveling voor het Rijk:

- In de brief Voortgang Actieagenda Integratie en de Open en Vrije Samenleving Voorgang Actieagenda Integratie en de Open en Vrije Samenleving van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Tweede Kamer worden plannen gepresenteerd om de begeleiding naar werk van vrouwelijke statushouders te verbeteren (juli 2025).[8] **Formuleer in samenwerking met relevante partners heldere en meetbare beleidsdoelstellingen voor de uitvoering van plannen gericht op het verbeteren van de begeleiding naar werk van vrouwelijke statushouders. Spoor gemeenten aan om specifiek beleid te ontwikkelen en werkprocessen in te richten die aansluiten bij de behoeften van vrouwen, in het bijzonder vrouwen met jonge kinderen. Monitor systematisch de resultaten hierop voor vrouwelijke statushouders**, zodat er daadwerkelijk inzicht ontstaat in de mate waarin het aanbod en de begeleiding aansluiten bij hun situatie en behoeften.

Conclusie 2. De gewenste dualiteit in de inburgering van vrouwen met (jonge) kinderen staat onder druk.

We hebben gemeenten gevraagd of, en zo ja, welke uitdagingen zij ervaren bij begeleiding van vrouwelijke statushouders met jonge kinderen in de verschillende leerroutes. Het vaakst ervaren gemeenten knelpunten binnen de Z-route (82%). Ook in de B1-route worden veel uitdagingen gesignaleerd (74%), terwijl een kleiner, maar nog steeds aanzienlijk aantal, 43% van de gemeenten, uitdagingen ervaart bij de begeleiding binnen de onderwijsroute. Uit de antwoorden van de gemeenten blijkt dat voor alle drie de routes geldt dat het gebrek aan beschikbare plekken op de kinderopvang en het afstemmen van de

8 Nobel, J. (2025, 4 juli). Voortgang Actieagenda Integratie en de Open en Vrije Samenleving. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

tijden van de kinderopvang (inclusief brengen en halen) met de taallessen, de grootste uitdagingen zijn in de begeleiding van vrouwen met jonge kinderen.

Gemeenten signaleren daarnaast dat de rolverdeling in het gezin een belemmering kan vormen voor de deelname van vrouwen met (jonge) kinderen aan de inburgering. Zo willen sommige ouders niet dat hun kinderen (veel) naar de opvang gaan en geldt buitenshuis werken door moeders soms als ongepast.[9] Tegelijkertijd constateren gemeenten dat de zorg voor kinderen en het huishouden grotendeels bij vrouwen terechtkomt, wat leidt tot een zwaardere belasting in vergelijking tot mannen. Dit vergroot volgens gemeenten het risico op verzuim, vooral bij alleenstaande moeders met jonge kinderen. Tegelijkertijd blijkt uit de interviews dat voldoende steun vanuit het netwerk of de partner een positieve invloed kan hebben op het verloop van de inburgering. Dit biedt aanknopingspunten voor een gender-sensitieve aanpak en ondersteuning.

Als vooral vrouwen thuis zorgdragen voor kinderen, brengt dit volgens gemeenten voor de leerroutes verschillende uitdagingen met zich mee. Zo worden in de onderwijsroute hoge eisen gesteld aan aanwezigheid. Daarnaast is de onderwijsroute doorgaans regionaal belegd, wat een flinke reistijd met zich mee kan brengen. Om die redenen is volgens gemeenten de onderwijsroute voor moeders met jonge kinderen soms minder passend, of haalbaar. Gemeenten tekenen overigens aan dat de ervaren tijdsdruk niet uitsluitend op moeders rust. Ook vaders met jonge kinderen ervaren de intensiteit van de onderwijsroute als belastend. Dit is problematisch omdat vrouwen én mannen, met capaciteiten voor het volgen van een opleiding, zo de kans mislopen om een Nederlands diploma te behalen, wat hen betere kansen zou bieden op de arbeidsmarkt.

Ook in de Z-route ervaren vrouwen met jonge kinderen tijdsdruk bij het combineren van zorgtaken met een verplichte deelname aan 800 lesuren en 800 participatie-uren. Gemeenten hebben de ervaring dat deze driedubbele combinatie van zorg, leren en participeren in een korte tijdsperiode in de praktijk kan leiden tot overbelasting en uitval.

In de B1-route is er naast deelname aan verplichte inburgeringsonderdelen als de Module Arbeidsmarkt & Participatie (MAP) en het participatieverklarings-traject (PVT) geen verplichting tot ‘participeren’ naast de taallessen. Overigens kunnen in het PIP wel verplichtingen worden opgenomen in het kader van de Participatiewet. In de praktijk zijn deelnemers aan de B1-route echter minder uren per week bezig met taallessen en ‘participatie’, waardoor de B1-route meer flexibiliteit biedt. De B1-route is daardoor beter te combineren met de zorg voor een gezin. Hoewel hiervan geen cijfers beschikbaar zijn, schatten gemeenten dat vrouwen in de B1-route minder vaak met ‘participatie’[10] aan de slag zijn dan mannen (38% versus 51%).

Kortom, de bevindingen suggereren dat zorgtaken een belangrijke rol kunnen spelen in de mate waarin vrouwelijke statushouders kunnen deelnemen aan het inburgeringstraject. Vooral bij intensieve routes zoals de Z-route en de Onderwijsroute lijkt de combinatie van leren, participeren en zorgen voor het gezin tot een hoge belasting te leiden. Gemeenten signaleren dat dit met name

9 Deze overwegingen spelen ook een rol in gezinnen zonder migratieachtergrond, zoals blijkt uit de Emancipatiemonitor van het CBS en SCP (2024).

10 Werk, vrijwilligerswerk, stage, proefplaatsing, werkervaringsplaats, duaal traject, etc.

voor vrouwen een uitdaging vormt, mede doordat zij vaak het grootste deel van de zorgtaken op zich nemen.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- Sta in de Brede Intake én in de begeleiding van (alleenstaande) ouders met jonge kinderen uitgebreid stil bij uitdagingen die het combineren van de zorg voor kinderen met de inburgering met zich meebrengt en maak samen met ouders een plan om met deze uitdagingen om te gaan. Monitor periodiek hoe het is gesteld met de belasting/belastbaarheid van ouders met jonge kinderen.
- De onderwijsroute wordt soms als te intensief ervaren om te combineren met een gezin. Zorg dat de onderwijsroute toegankelijker wordt, bijvoorbeeld in deeltijd gevolgd kan worden, zodat vrouwen (en mannen) de kans krijgen zich met een Nederlands diploma beter te kwalificeren voor de Nederlandse arbeidsmarkt.
- Zorg er – in samenwerking met organisaties in het bredere sociaal domein – voor dat aanbod gericht op het versterken van ouderschap ook toegankelijk en beschikbaar is voor inburgeraars. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de inzichten uit onderzoek, zie de KIS-publicatie Ondersteuning bij Ouderschap en Opvoeding voor Inburgeringsplichtige Ouders.
- Onderzoek of er in de gemeente voldoende participatie-aanbod beschikbaar is dat aansluit bij de achtergrond, ervaring en behoefte van vrouwen met jonge kinderen. Werk waar nodig met partners aan het creëren van méér plekken, niet alleen in de Z-route, maar ook voor statushouders in de B1-route.
- Ga in gesprek met (vertegenwoordigers van vrouwelijke) statushouders over hun verwachtingen van, en eventuele ervaringen met de participatiecomponent binnen de inburgering en gebruik deze om het aanbod verder te ontwikkelen.
- Bemiddel actief bij het inschrijven en afnemen van kinderopvang, niet alleen ten behoeve van de inburgeringslessen, maar juist ook voor activiteiten in het kader van arbeidstoeleiding.

Conclusie 3. Gemeenten hebben bij de start van de inburgering oog voor de praktische uitdagingen die het combineren van inburgeren met de zorg voor (jonge) kinderen met zich meebrengen. Echter, in het inburgerings- en ondersteuningsaanbod kunnen ze deze maar beperkt oplossen.

In de brede intake vormen gemeenten een beeld van de startpositie van de inburgeraar en diens ontwikkelingsmogelijkheden op het gebied van inburgering en participatie. Uit de enquête blijkt dat gemeenten in de brede intake met statushouders met jonge kinderen op diverse manieren stilstaan bij kinderopvang. Zo informeert driekwart van de gemeenten (75%) over de mogelijkheden om hiervan gebruik te maken en adviseert zeven op de tien gemeenten (71%) statushouders met jonge kinderen om er gebruik van te maken. In mindere mate brengen gemeenten in de brede intake ter sprake dat zij de beperkte ouderbijdrage voor kinderopvang voor rekening nemen, waardoor deze in de betreffende gemeente gratis is voor statushouders en/of vertelt men dat de gemeente kan helpen bij het zoeken van passende kinderopvang.

In de enquête is ook gevraagd of gemeenten in de brede intake van statushouders met jonge kinderen stilstaan bij de mogelijkheden om gebruik te maken van voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Het doel van VVE is om kinderen extra te ondersteunen in hun ontwikkeling en daarmee bij te dragen

aan een goede landing op de basisschool. VVE is dus formeel geen kinderopvangvoorziening, maar wordt door ouders en gemeenten soms wel als zodanig gezien en ingezet. Het biedt jonge ouders - vaak moeders - de gelegenheid om tijd die zij anders met hun jonge kind zouden doorbrengen, te besteden aan de eigen ontwikkeling, bijvoorbeeld in het kader van de inburgering. Ook hier geldt dat driekwart van de gemeenten (74%) in de brede intake op enige manier stilstaat bij de mogelijkheden om gebruik te maken van VVE.

Kortom, in een grote meerderheid van de gemeenten komt het vraagstuk van het combineren van de zorg voor (kleine) kinderen met de inburgering in relatie tot kinderopvang aan de orde. Tegelijkertijd signaleren gemeenten dat er desondanks niet altijd gebruik kan worden gemaakt van kinderopvang door gezinnen met jonge kinderen waarvan de ouders aan het inburgeren zijn. Gemeenten wijzen schaarste wat betreft passende kinderopvangplekken in de gemeente én de wens van ouders om de zorg voor het jonge kind binnen het gezin of familie te organiseren aan als de belangrijkste redenen hiervoor.

We hebben in de verdiepende interviews met consulenten en beleidsadviseurs in beeld gebracht welke strategieën gemeenten toepassen om het combineren van de zorg voor kinderen met de inburgering te faciliteren. De meest genoemde strategie van consulenten is dat zij proberen om ervoor te zorgen dat taallessen van twee ouders in tijd niet overlappen, zodat er altijd één ouder thuis kan zijn voor de kinderen. Dit biedt uiteraard geen soelaas bij alleenstaande ouders. Of het lukt om lestijden op elkaar af te stemmen, hangt af van (de flexibiliteit van) het ingekochte inburgeringsaanbod. Zoals we ook al in de KIS Monitor van 2024 constateerden, is het regelen hiervan "*een hele puzzel*", waarmee consulenten, die inburgeraars begeleiden, veel tijd kwijt zijn.[11] Het kan voorkomen dat beide ouders op hetzelfde moment bezig zijn met inburgeren. Dit heeft soms tot gevolg dat één van de ouders nog niet kan starten met inburgeren, of dat het inburgeren tijdelijk op een lager pitje staat. We zien in de uitkomsten van de groepsgesprekken met consulenten dat het vaker de vrouw is die later, of op een lager pitje, start. Dit geldt zowel voor de taallessen, als voor participatie-activiteiten. Een verlate start kan het risico met zich meebrengen dat vrouwen met (jonge) kinderen niet op tijd inburgeren en minder snel volwaardig mee kunnen doen in de Nederlandse samenleving.[12] Kortom, de meest genoemde strategie om het combineren van de zorg voor jonge kinderen met het deelnemen aan inburgeringsaanbod praktisch mogelijk te maken, is arbeidsintensief, wankel (als bijvoorbeeld de lestijden veranderen, moet de puzzel opnieuw worden gelegd) en mogelijk minder effectief voor vrouwen.

Andere strategieën, die consulenten toepassen om het combineren van de zorg voor kinderen met de inburgering te faciliteren, hebben betrekking op het aanbod aan kinderopvang in de gemeente. Zo worden in sommige gemeenten kennismakingsmomenten of proefdagen georganiseerd, waarin ouders een beeld kunnen krijgen van wat kinderopvang is en hoe hun kind

11 De Gruijter, M., Kool, T. A., Dusault, Y., Samson, L., Gehring, A., & Acherrat, F. (2024). Monitor arbeidstoeleiding statushouders 2024. KIS.

12 Inmiddels zijn er wijzigingen hieromtrent voorgesteld in de Regeling Inburgering 2021 (RI2021). Het gaat om een aantal nieuwe verlengingsgronden, waaronder verlenging voor inburgeraars die door het landelijk tekort aan kinderopvangplaatsen niet altijd kunnen deelnemen aan inburgeringslessen en hierdoor vertraging oplopen. Door de val van het kabinet in juni 2025 loopt de besluitvorming over wijzigingen in de RI2021 vertraging op. De resultaten van de internetconsultatie over de wijziging van de Regeling inburgering worden momenteel verwerkt door het ministerie van SZW. Na verwerking zal de wijziging worden voorgelegd aan de bewindspersoon. Zie Wijziging Regeling inburgering inzake verlengingen | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl.

daarop reageert. Daar zijn positieve ervaringen mee. En in sommige gevallen overleggen consulenten met kinderopvangorganisaties (of VVE aanbod) over mogelijkheden om kinderen eerder of later te mogen brengen, om zo de aansluiting op het inburgeringsaanbod mogelijk te maken. Ook wordt soms met taalaanbieders verkend of de lestijden zó kunnen worden ingericht dat deze aansluiten bij schooltijden van de kinderen of 'passen' in één dagdeel kinderopvang, zodat het voor ouders kostbare afnemen van een hele opvang dag wordt voorkómen. Alles overziend blijkt echter dat ook deze strategieën op beperkte schaal soelaas bieden.

We signaleren dat gemeenten overigens in het kader van nieuwe aanbestedingen in gesprek zijn of willen gaan met taalaanbieders om samen met hen te verkennen hoe inburgerginslessen en de zorg voor jonge kinderen beter op elkaar kunnen aansluiten.

Gemeenten verkennen ook mogelijkheden om méér passende opvangplekken te realiseren. In de groepsgesprekken is benoemd dat gemeenten bijvoorbeeld kijken naar alternatieve vormen van opvang, door een aantal respondenten *"opvang volgens het Ikea principe"* genoemd. Dit is een vorm van informele opvang waarin één of enkele ouders oppassen op alle kinderen van ouders, die (in hetzelfde gebouw) taalles volgen. Uit de gesprekken blijkt dat het tot nu toe meestal niet lukt om dergelijke flexibele opvang aan te bieden, aangezien kinderopvang aan strenge eisen en voorwaarden zijn verbonden.

Kortom, in een grote meerderheid van de gemeenten komt het vraagstuk van het combineren van zorg voor (jonge) kinderen met de inburgering vooral in de praktische, randvoorwaardelijke sfeer aan de orde, door middel van regelingen rondom kinderopvang en taallessen. Aandacht ontbreekt voor gender gerelateerde rolpatronen in het gezin en mogelijkheden die te doorbreken, om de participatie van moeders te bevorderen, mede door deelname aan zorgtaken van vaders.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- **Geef statushouders met jonge kinderen voorlichting over de kinderopvangmarkt, soorten opvang, type contracten en de (eventuele) eigen bijdrage.** Zie ook de factsheet van VNG: Gemeentelijke taken en aandachtspunten bij inzet kinderopvang voor inburgeringsplichtigen.
- **Breng samen met inburgeringsconsulenten (en de aanbieder van maatschappelijke begeleiding) in beeld hoe vaak en in welke gevallen het ontbreken van kinderopvang inburgering en participatie hindert** en welke gevolgen dit heeft voor vrouwen en mannen, die inburgeren combineren met de zorg voor (jonge) kinderen. Benut dit inzicht om waar mogelijk gerichte maatregelen te nemen, en/of afspraken te maken met aanbieders van inburgeringsaanbod.
- **Verken of de voor- en vroegschoolse educatie beter kan worden benut door inburgeraars**. Zoek contact met aanbieders van VVE om mogelijkheden te verkennen om (praktische) drempels voor deelname van kinderen van statushouders weg te nemen.
- **Blijf met kinderopvangorganisaties in gesprek over mogelijkheden om het aantal kinderopvangplekken te vergroten en afspraken te maken over de tijden.**
- **Blijf samen met de taalaanbieders inzetten op het realiseren van flexibel taalaanbod, bijvoorbeeld in de avonduren of online.**
- **Experimenteer – met inachtneming van de wet- en regelgeving - samen met ketenpartners (zoals taalaanbieders) met het ondersteunen van ouders die op informele wijze onderling kinderen willen opvangen** (bijvoorbeeld bij toerbeurt op de leslocatie).

Aanbeveling voor het Rijk:

- Faciliteer onderzoek naar de ervaringen van inburgeraars met jonge kinderen met het combineren van zorgtaken en inburgering, naar genderpatronen in de zorg voor kinderen en mogelijkheden voor het bevorderen van een zorgrol van vaders.
- Blijf inzetten op het mogelijk maken dat gemeenten en kinderopvang organisaties kunnen experimenteren met het zoeken van creatieve oplossingen voor knelpunten in de kinderopvang (van kinderen van statushouders).

Conclusie 4. De Participatiewet is in de praktijk leidend bij de afwegingen van gemeenten over welke inburgeraars ondersteuning krijgen bij het vinden van betaald werk.

In de Memorie van Toelichting van de Wi2021 worden de brede intake, het PIP en de Module Arbeidsmarkt & Participatie (MAP) genoemd als nieuwe mogelijkheden om te sturen op de economische zelfstandigheid van groepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Concreet zou zo kunnen worden voorkómen dat met name vrouwen en ouderen buiten beeld raken.[13] Dit was onder de Wet inburgering 2013 een probleem, omdat de rol van gemeenten bij arbeidstoeleiding van statushouders zeer beperkt was wanneer zij niet afhankelijk waren van een bijstandsuitkering op grond van de Participatiewet.

Uit ons onderzoek blijkt dat gemeenten – via bovengenoemde onderdelen van de inburgering - invulling geven aan het toeleiden van statushouders naar de arbeidsmarkt, voornamelijk door middel van de dualiteit in de leerroutes. Toch, zoals ook hierboven besproken, lukt het gemeenten naar eigen zeggen minder goed om voor vrouwen met (jonge) kinderen een duaal traject in te zetten.

Daarnaast verrichten vrouwen minder vaak betaald werk tijdens de inburgering dan mannen.[14] Als een inburgeringsplichtig echtpaar een bijstandsuitkering ontvangt, dan richt de gemeentelijke ondersteuning bij het zoeken naar werk zich *in de praktijk* vaak op één van de partners, meestal de man, zo stellen gemeenten. Zij noemen hiervoor grofweg drie redenen. De eerste is de veronderstelde *"kortere afstand tot de arbeidsmarkt"* van mannen, waardoor zij *"kansrijker"* zijn. De tweede reden is dat echtparen vaak (jonge) kinderen hebben en dat de primaire zorgtaak hiervoor bij de vrouw ligt. Het gebrek aan kinderopvangplaatsen belemmert dan de mogelijkheden voor vrouwen om te gaan werken. De derde reden, die gemeenten noemen, heeft te maken met de beperkte mogelijkheden en capaciteit bij gemeenten als het gaat om arbeidstoeleiding in het kader van de Participatiewet. Primair doel hiervan is uitstroom uit de bijstand van het gezin, en dit kan meestal worden gerealiseerd als één van de partners werkt vindt. Vanuit deze 'systeemlogica' is er voor de gemeente geen incentive om niet-uitkeringsgerechtigden naar werk te begeleiden.[15]

Daarnaast geven gemeenten aan dat zij naar eigen zeggen minder voor vrouwen geschikte re-integratievoorzieningen vanuit de Participatiewet hebben.[16]

13 Koolmees, W. (2021). Memorie van Toelichting. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, p. 18 en 94-95.

14 Van cohorten statushouders die in 2022 en 2023 inburgeringsplichtig zijn geworden, heeft meer dan een kwart van de mannelijke statushouders in het 1e jaar na vestiging in de gemeente betaald werk gehad, tegenover één op de tien vrouwelijke asielmigranten. In het tweede jaar na vestiging is dit respectievelijk eer derde versus 13% Zie 6. Doelbereik | CBS6.

15 De Gruijter, M, & Razenberg, I. (2019). 'Work first', vrouwen later? Arbeidstoeleiding van vrouwelijke statushouders. In: Beleid en Maatschappij 2019, 46(1), 7-22.

16 Het gaat dan bijvoorbeeld om loonkostensubsidie, jobcoaching, begeleiding op de werkvloer, vrijwilligerswerk, sociale activering en training als voorbereiding op werk.

Beschikbare (gesubsidieerde) werkplekken en trainingen komen vaker vanuit *"typisch mannenberoepen"*. Bovendien bieden trajecten, waarop vrouwen worden ingezet (bijvoorbeeld gericht op sociale activering), veel minder kans op uitstroom naar regulier betaald werk.

De inzet van de gemeente bij het zoeken naar werk is gekoppeld aan de bijstandsuitkering in de Participatiewet. Omgekeerd is er in gezinnen, die uit de bijstand zijn uitgestroomd, geen verplichting meer om zich in te spannen om werk te vinden. Diverse gemeenten benoemen dat in de praktijk gezinnen er dan vaak voor kiezen dat de vrouw (nog) geen betaald werk gaat verrichten, zeker als er (kleine) kinderen zijn.

Kortom, achtergrondkenmerken en leefsituatie van statushouders, een gebrek aan kinderopvangplaatsen, de beschikbaarheid van re-integratievoorzieningen voor vrouwen én het ontbreken van begeleiding voor statushouders (i.c. vooral vrouwen), die niet langer bijstandsgerechtigd zijn, zorgen ervoor dat in de praktijk de arbeidstoeleiding zich vaker op mannen richt.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- Creëer (meer) re-integratievoorzieningen die aansluiten bij de leefsituatie, achtergrond en behoeften van vrouwen (met jonge kinderen).
- Voorkóm dat in het geval van bijstandsgerechtigde echtparen alleen wordt ingezet op de arbeidstoeleiding van de meest kansrijk geachte partner, in veel gevallen de man. **Bied vrouwen (met jonge kinderen) gerichte en passende ondersteuning bij (oriëntatie op) de arbeidsmarkt in het inburgeringstraject.**
- **Benut de praktische kennis en werkwijzen die zijn opgedaan met het begeleiden van vrouwen (met jonge kinderen) naar werk**, zie bijvoorbeeld de Handreiking Evaluatie project 'Klaar voor een kind, klaar voor werk', Inspiratiegids gender cultuur sensitief handelen en de Handreiking Hoe begeleid je vrouwelijke statushouders naar werk. Deel als gemeente de ervaringen met andere gemeenten.
- **Maak een duidelijk afwegingskader** voor situaties van inburgeraars waarin de Wi2021 en de Participatiewet samenlopen en wat daarin mogelijk richtingen zijn die gekozen kunnen worden. Voor wie en onder welke omstandigheden is het opportuun om tijdens het inburgeren betaald werk te verrichten en welke randvoorwaarden zijn hierbij van belang?

Aanbeveling voor het Rijk:

- **Zorg voor voldoende financiering van re-integratievoorzieningen,** zodat gemeenten in staat worden gesteld om uitkeringsgerechtigde én niet-uitkeringsgerechtigde statushouders succesvol naar werk te begeleiden.

Reflectie: subdoelstellingen Wi2021

In deze slotparagraaf staan we stil bij de vraag hoe de bevindingen en conclusies uit deze KIS monitor zich verhouden tot de (sub)doelstellingen in de beleidstheorie. Het maatschappelijk doel van de Wi2021 is: *alle inburgeringsplichtigen doen snel en volwaardig mee in de Nederlandse maatschappij, liefst via betaald werk.* De wetgever heeft in een beleidstheorie[17] een aantal werkzame elementen geïdentificeerd - zie bijlage, die ervoor moeten zorgen dat het doel van de wet wordt gehaald. Deze elementen zijn: tijdigheid, snelheid, maatwerk, dualiteit, en kwaliteit.

17 Zie SZW (2022, 19 september). Plan van aanpak monitoring en evaluatie Wet inburgering 2021. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Ons onderzoek laat zien dat *een tijdige* start in de leerroute van statushouders met jonge kinderen vertraging kan oplopen door schaarste aan passende kinderopvangplekken en dat in die gevallen naar inschatting van gemeenten vrouwen vaker later starten met het inburgeringstraject dan hun partner. Voor alleenstaande ouders – dit zijn meestal moeders – is het ontbreken van passende kinderopvang extra problematisch, omdat de zorg voor kinderen niet met een partner kan worden gedeeld.

Ook de *snelheid* – de notie dat inburgeringstrajecten niet onnodig lang duren – kan door een gebrek aan passende kinderopvang onder druk staan. De wetgever geeft aan dat het beleggen van de regie op de uitvoering van de inburgering bij gemeenten een belangrijk principe is om de snelheid van inburgeringstrajecten te waarborgen. Hierbij hoort ook dat randvoorwaarden op orde zijn. In ons onderzoek geven gemeenten echter aan dat het verminderen van schaarste aan kinderopvangplekken goeddeels buiten de 'regie' van gemeenten ligt. Ook de wijze waarop in gezinnen met kinderen de zorgtaken worden verdeeld ligt buiten de directe invloedsfeer van de gemeente. Zonder passende oplossingen kan het voor met name vrouwen (te) uitdagend of belastend zijn om de onderwijsroute volgen of om de inzet op participatie (in de Z-route) te combineren met de zorg voor kinderen. Dit kan risico's met zich meebrengen voor het voldoen aan inburgeringsverplichtingen binnen de gestelde termijn en het meedoen in de samenleving.

Maatwerk is het sleutelwoord bij de gemeentelijke zorg voor een passend inburgeringsaanbod aan statushouders, dat aansluit bij het PIP. Door een eenzijdige focus op maatwerk – dat is gericht op het individu, verdwijnt naar de achtergrond dat de achterblijvende positie van vrouwen in de inburgering een gender-gerelateerd probleem is, dat om collectief genderspecifiek beleid en maatregelen vraagt. Bovendien constateerden we in de KIS monitor van 2024 al dat het leveren van maatwerk in de praktijk in gemeenten vooral betekent: het "letterlijk inpassen of passend maken van onderdelen van het inburgeringsaanbod" in het dagelijks leven van statushouders.[18] Dat zien we ook terug in onderhavig onderzoek, bijvoorbeeld rondom de inspanningen van gemeenten om inburgerende echtparen met kinderen elk op een ander tijdstip te laten deelnemen aan taallessen. Maatwerk betekent echter ook dat inburgeraars een 'passend' inburgeringsaanbod krijgen, gericht op het "bij hun mogelijkheden passende wijze deelnemen aan de maatschappij."[19] Hier lijken gemeenten, zeker in hun beleidsontwikkeling - nog minder aan toe te komen. Door gebrek aan inzicht in resultaten van het inburgeringsaanbod is het bovendien voor gemeenten lastig om te sturen op de kwaliteit van het aanbod.

Tot slot: in de Wet inburgering wordt *dualiteit* vertaald in het combineren van taal leren en participeren. De gedachte is dat de combinatie van het leren van de taal en participeren elkaar versterkt en niet los van elkaar kan worden gezien als het gaat om het volwaardig meedoen in de maatschappij. Gemeenten constateren dat statushouders, en dan met name vrouwen met (jonge) kinderen, druk ervaren van het combineren van het leren van de taal, participatieactiviteiten en zorgtaken thuis. Aandacht voor deze driedubbele belasting en daarmee ook voor ondersteuning van ouders in de verdeling van zorgtaken is belangrijk om te voorkomen dat het volwaardig meedoen in de maatschappij onder druk komt te staan.

18 De Gruijter, M., Kool, T. A., Dusault, Y., Samson, L., Gehring, A., & Acherrat, F. (2024). Monitor arbeidstoeleiding statushouders 2024. KIS.

19 Tweede Kamer der Staten-Generaal (2020). Regels over inburgering in de Nederlandse samenleving (Wet inburgering 20.). 35 483. Vergaderjaar 2019-2020.

2 Introductie

Jaarlijks voert Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS) – in samenwerking met Divosa – een monitor uit onder gemeenten om de ontwikkelingen rond de arbeidstoeleiding en inburgering van statushouders en gezinsmigranten in kaart te brengen. Dit is de tiende editie van de monitor. De focus van de KIS-monitor ligt dit jaar op vrouwelijke statushouders en op inburgeren met kinderen.

In dit rapport geven we inzicht in de ontwikkeling en uitvoering van gemeentelijk beleid ten aanzien van de specifieke uitdagingen voor deze groep vrouwen met (jonge) kinderen bij inburgeren en (arbeids) participatie. Wat zetten gemeenten in om vrouwelijke statushouders en statushouders met kinderen snel te laten participeren in de Nederlandse samenleving, het liefst via betaald werk, en welke kansen en uitdagingen zijn er?

Bij het opstellen van de vragenlijst voor de monitor hebben wij diverse partijen gevraagd relevante vraagstukken aan te dragen en te reflecteren op de vragen. Wij danken Divosa, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), VluchtelingenWerk Nederland, Sociaal-Economische Raad (SER), Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF, Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) alsook Gemeente Enschede, Gemeente Tilburg en Gemeente Almelo vanuit de G40 Themagroep Vergunningshouders en Asiel voor hun constructieve feedback. Met de resultaten kunnen Kennisplatform Inclusief Samenleven, Divosa en andere stakeholders hun onderzoek en activiteiten goed afstemmen op de behoeften van gemeenten en van de betrokken inburgeraars en meebewegen met maatschappelijke opgaven en uitdagingen in de uitvoering van de Wet inburgering 2021 (Wi2021).

2.1. Selectie thema's van de vragenlijst

Op 1 mei 2025 zijn er 98.947 inburgeringsplichtigen (i.e. statushouders en gezinsmigranten) onder de Wi2021. Ongeveer twee derde van deze groep bestaat uit statushouders en een derde uit gezinsmigranten. Van het aantal statushouders zijn op 1 mei 2025 maar liefst 41.231 mannen en 24.988 vrouwen inburgeringsplichtig. Van het aantal gezinsmigranten zijn dit 9.891 mannen en 22.835 vrouwen.[20]

De Wi2021 beoogt dat inburgeraars zo snel mogelijk meedoen in Nederland, het liefst via betaald werk. Dit blijkt veelal een uitdaging te zijn voor inburgeraars met (jonge) kinderen, met name vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen.[21] In de praktijk blijkt dat de zorgtaken veelal bij de vrouw belegd zijn, waardoor gemeenten met name voor vragen staan bij het begeleiden van vrouwelijke statushouders met jonge kinderen. Dit komt ook uit voorgaande edities van de KIS-monitor naar voren. Om meer zicht te krijgen op wat gemeenten ondernemen en welke uitdagingen zij precies ervaren hebben we de volgende thema's onderzocht:

20 SZW (n.d.). Managementinformatie die de Dient Uitvoering Onderwijs (DUO) periodiek aan het ministerie van SZW levert over Wi2021, peildatum 1 mei 2025. Intern document. Gedeeld met de onderzoekers 12 juni 2025.

21 Binnen dit rapport verwijzen we soms naar vrouwen. Daarmee bedoelen we vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen.

1. De beleidsvisie op vrouwen en mannen in de inburgering
2. De rol van Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en kinderopvang in de Brede Intake en Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP)
3. De begeleiding van Vrouwelijke statushouders in de verschillende leerroutes
4. (Toeleiding naar) betaald werk van vrouwelijke statushouders.

2.2. Werkwijze dataverzameling

Om tot waardevol inzicht te komen, hebben we meerdere methoden gebruikt: een literatuurstudie, een enquête onder alle gemeenten in Nederland, verdiepende (groeps)interviews met consulenten[22], beleidsadviseurs en ervaringsdeskundigen. Ook zijn we aanwezig geweest bij de werksessie Ondersteuning Vrouwelijke inburgeraars, georganiseerd door Divosa en SZW. In de analyse is de enquête leidend, aangevuld met inzichten uit de andere bronnen.

De bevindingen hebben we op een expertmeeting met onze samenwerkingspartners voorgelegd. Voorafgaand aan deze bijeenkomst deelden we met hen onze onderzoeksresultaten en eerste conclusies en aanbevelingen. Tijdens de bijeenkomst zijn deze besproken en gevalideerd.

22 In dit rapport hanteren we de overkoepelende term consulent. Er worden verschillende termen door de gemeenten gebruikt om hiernaar te verwijzen: (dedicated) klantmanager, klantregisseur, integratieconsulent, consulent, inburgeringsconsulent, casemanager, of specialist inburgering. Alleen als we een quote van gemeenten gebruiken, houden we de term zoals zij die hanteren aan.

2.2.1. Enquête

Evenals voorgaande jaren heeft Kennisplatform Inclusief Samenleven samen met Divosa alle Nederlandse gemeenten een online vragenlijst toegestuurd met zowel gesloten als open vragen. Gemeenten konden de enquête invullen tussen 12 maart en 25 april 2025. Om een zo hoog mogelijke respons te behalen hebben we gemeenten tussentijds gebeld met het verzoek de vragenlijst in te vullen alsook herinneringsmails gestuurd. Daarnaast hebben Divosa, Divosa Benchmark, VNG, VluchtelingenWerk Nederland, de G40 Themagroep Vergunningshouders en Asiel en NewBees de oproep tot het invullen van de KIS-monitor meegenomen in hun communicatie. Wij hebben vervolgens de enquête en de interviews geanalyseerd. De gesloten vragen uit de enquête hebben wij via SPSS geanalyseerd. De gerapporteerde cijfers gaan slechts over de vertegenwoordigde gemeenten – zie ook paragraaf 2.3.

Bij een aantal onderwerpen vroegen we gemeenten naar percentages, cijfers en perspectief; de weergegeven antwoorden reflecteren de zelfrapportage van de gemeente. De antwoorden op de open vragen hebben wij op thematische wijze gecodeerd. In de rapportage hebben we de meest voorkomende thema's weergegeven (van meest, naar minder vaak genoemd). Indien er een thema uitspringt dat slechts door één of enkele gemeenten wordt benoemd, wordt dit ook als zodanig gerapporteerd.

2.2.2. (Groeps)interviews

Naast de enquête hebben we dit jaar ook elf (groeps)interviews gehouden met negen consulenten, negen beleidsadviseurs en acht ervaringsdeskundigen uit verschillende gemeenten en regio's in Nederland. Tijdens deze interviews stonden we stil bij dezelfde vraagstukken om tot een verdiepend inzicht te komen. We hebben de antwoorden afgezet tegen wat er reeds in de enquête

werd benoemd. In onderhavig rapport nemen we in boxen verdiepende of aanvullende inzichten op, of geven we voorbeelden uit de praktijk.

2.2.3. Werksessie Ondersteuning vrouwelijke inburgeraars

De laatste bron voor de dataverzameling was een werksessie Ondersteuning Vrouwelijke Inburgeraars, die op 8 mei 2025 werd georganiseerd door Divosa en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Met toestemming van Divosa en SZW mochten onze onderzoekers aanschuiven bij de verschillende thematafels en aantekeningen maken van de besproken onderwerpen. De tafels waren gericht op: 1) Cultuursensitieve houding tijdens de begeleiding, 2) Empowerment en weerbaarheid van vrouwelijke inburgeraars, 3) Rol mannen en vrouwen bij het versterken van de weerbaarheid van vrouwelijke inburgeraars, en 4) Signaleringsrol van veiligheid onder vrouwelijke inburgeraars voor gemeenten.

2.3. Respons

De enquête is volledig ingevuld door 140 respondenten die samen 208 gemeenten vertegenwoordigen, ofwel 61% van alle gemeenten. Dat percentage is iets lager dan afgelopen jaar (63% in 2024, 59% in 2023, 69% in 2022, 83% in 2021, 72% in 2020, 81% in 2019). Een belangrijke reden hiervoor is dat medewerkers te maken hebben met een hoge werkdruk door onderbezetting en meerdere lopende onderzoeken. Om deze redenen hebben verschillende gemeenten dit jaar de vragenlijst niet ingevuld.

Tabel 1: Gemeenten in de monitor vergeleken met alle Nederlandse gemeenten

Gemeente grootte	Aantal gemeenten die vertegen-woordigd zijn in de monitor	Aantal gemeenten in Nederland	Percentage realisatie
G4	3	4	75%
G40	26	41	63%
Middelgrote/ kleine gemeenten	179	297	60%
Totaal	208	342	61%

De deelnemende gemeenten zijn een goede afspiegeling van alle gemeenten in Nederland – zie tabel 1. De grote gemeenten waar de meeste inburgeraars wonen zijn goed vertegenwoordigd in het onderzoek: drie van de G4 gemeenten (i.e. Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) en 26 gemeenten van het G40 stedennetwerk hebben de vragenlijst ingevuld. Daarnaast hebben 179 middelgrote en kleine gemeenten deelgenomen.

De respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld zijn voor een groot deel in dienst van de gemeente (70%), daarnaast is een deel werkzaam bij de gemeentelijke sociale dienst (16%) via een gemeenschappelijke regeling of vanuit een samenwerkingsverband op het gebied van werk en inkomen. Van de respondenten is 60% beleidsadviseur of beleidsmedewerker. Verder is 20% werkzaam als regievoerder. Overige respondenten zijn onder andere teamleider, coördinator of hebben een combinatie van verantwoordelijkheden, e.g. regievoerder en beleidsadviseur.

2.4 Leeswijzer

Het rapport bestaat uit 7 hoofdstukken. In het rapport geven we alle resultaten van de enquêtevragen weer. Voor de open vragen gebruiken we citaten om de uitkomsten te illustreren. Ook staan in het rapport kaders met daarin toelichting van gemeentelijke uitvoeringspraktijken op basis van de (groeps) interviews. Het rapport start met de belangrijkste conclusies van het onderzoek en aanbevelingen voor gemeenten – *hoofdstuk 1.* In dit hoofdstuk koppelen we onze bevindingen aan de subdoelstellingen uit de Wi2021 – zie bijlage 2 voor het beleidskader.

Hoofdstuk 3 gaat over de algemene stand van zaken omtrent de inburgering van vrouwelijke statushouders en inburgeraars met (jonge) kinderen, waarbij ook de bekende belemmeringen besproken worden waar zij tegenaan lopen in dit traject, op basis van literatuuronderzoek. *Hoofdstuk 4* behandelt de visie en het beleid van gemeenten voor mannelijke en vrouwelijke statushouders, alsook genderspecifiek aanbod in de inburgering. In *hoofdstuk 5* bespreken we het gebruik van VVE of kinderopvang door vrouwen met (jonge) kinderen en uitdagingen rondom het combineren van inburgering en zorgtaken. *Hoofdstuk 6* betreft de begeleiding van vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen in de diverse leerroutes. Ten slotte gaat *hoofdstuk 7* over de (toeleiding naar) betaald werk van vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen en welke re-integratievoorzieningen verschillende gemeenten deze doelgroep aanbieden.

3 Inburgeren met jonge kinderen

In dit hoofdstuk bespreken we, op basis van literatuur, de structurele en contextuele factoren die van invloed zijn op de inburgering en arbeidsmarkt-toeleiding van vrouwelijke statushouders met jonge kinderen. We bieden inzicht in de visie van de wetgever op vrouwen met kinderen op basis van de Memorie van Toelichting bij de Wi2021.[23] Vervolgens zetten we op basis van eerder uitgevoerde evaluatiestudies naar de Wi2021 uiteen met welke uitdagingen vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen in de inburgering te maken krijgen.

3.1. Beleidscontext

De overgang van de Wet Inburgering 2013 (Wi2013) naar de Wet Inburgering 2021 (Wi2021) betekende een fundamentele herziening van het inburgeringsbeleid. Waar de Wi2013 vooral uitging van de eigen verantwoordelijkheid van de inburgeraar, geeft de Wi2021 gemeenten de regie over het inburgeringsproces. Deze regierol stelt gemeenten in staat om maatwerk te leveren en individuele begeleiding te bieden, afgestemd op de specifieke behoeften van verschillende groepen inburgeraars. Voor vrouwelijke statushouders, die vaak met extra belemmeringen te maken krijgen in de inburgering, biedt deze beleidswijziging kansen voor gerichte ondersteuning.

23 Koolmees, W. (2021). Memorie van Toelichting. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Box: Aantallen vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen

Op 1 mei 2025 zijn er in totaal 98.847 inburgeringsplichtingen die onder de Wi2021 vallen. Hiervan zijn 66.220 statushouders en 32.727 gezins- en overige migranten. Onder de statushouders is 38% (25.164 personen) vrouw, de doelgroep van dit rapport.[24] Het aantal vrouwen onder gezins- en overige migranten is aanzienlijk hoger (70%).

Op basis van de gegevens van het CBS Dashboard Asiel en Integratie laat Divosa zien dat bijna de helft van de vrouwelijke statushouders uit cohort 2014 (dus vallend onder de Wi2013) acht jaar na het verlaten van de COA[25]-opvang een partner en kinderen heeft.[26] Een kwart van de vrouwelijke statushouders is alleenstaand ouder. Wanneer gekeken wordt naar alle alleenstaande ouders, blijkt dat het aandeel vrouwen 89% is.[27]

Uit onderzoek van Van der Zwan en Lubbers op basis van CBS-microdata blijkt dat meer dan de helft van de vrouwen die onder de Wi2021 vallen thuiswonende kinderen heeft in de beginfase in Nederland. Onder de vrouwen zonder thuiswonende kinderen wordt ongeveer een derde moeder in de eerste 4,5 jaar in Nederland. Bij Eritrese vrouwen is dit meer dan de helft.[28]

24 SZW (n.d.). Managementinformatie die DUO periodiek aan het ministerie van SZW levert over Wi2021, peildatum 1 mei 2025. Intern document. Gedeeld met de onderzoekers 12 juni 2025.
25 COA staat voor Centraal Orgaan opvang Asielzoekers.
26 Divosa (2025). Divosa Benchmark Vrouwelijke Statushouders & Inburgering: Vrouwelijke statushouders. Divosa.
27 Zoals Divosa, op basis van CBS cijfers, benadrukt zien we ook in de bredere Nederlandse samenleving een hoge vertegenwoordiging van vrouwen (80%) onder de alleenstaande ouders.
28 Van der Zwan, R., & Lubbers, M. (2024).) Vrouwelijke statushouders met jonge kinderen komen nauwelijks aan werk toe. Demos: bulletin over bevolking en samenleving, 40(9), 5-7, pp. 5-7.

Uit de Memorie van Toelichting bij de Wi2021 blijkt dat gemeenten meer tools krijgen om aan te sluiten op de specifieke omstandigheden van vrouwelijke statushouders. Elke inburgeraar krijgt een eigen brede intake en PIP waarin individueel maatwerk mogelijk is. Met betrekking tot arbeidsmarktparticipatie van vrouwen, verwacht de wetgever dat deelname aan de Module Arbeidsmarkt en Participatie (MAP) voor meer economische zelfstandigheid kan zorgen voor vrouwen. Deze module heeft tot doel om inburgeraars bekend te maken met de Nederlandse arbeidsmarkt en hen de vaardigheden aan te leren die benodigd zijn om daaraan deel te kunnen nemen.[29] De wetgever verwacht dat dit ervoor zal zorgen dat minder vrouwen buiten beeld raken en daardoor mogelijk in een traditioneel rolpatroon terecht komen.[30]

De Memorie van Toelichting besteedt geen expliciete aandacht aan de eventuele extra uitdagingen waar (vrouwelijke) inburgeraars met (jonge) kinderen mee te maken krijgen. Wel wordt benoemd dat het voor een effectieve inburgering van belang is dat inburgeringsplichtige ouders gebruik kunnen maken van kinderopvang bij het deelnemen aan een leerroute. Hiertoe is de Wet kinderopvang aangepast. Statushouders kunnen kinderopvangtoeslag krijgen voor maximaal 230 uur per maand als ze taallessen volgen bij een taalschool met een Blik op Werk keurmerk.[31] Voor de onderwijsroute is als eis gesteld dat het taalschakeltraject in het bezit is van een diploma-erkenning om de kinderopvangtoeslag aan te vragen.[32] Daarnaast loopt op dit moment de internetconsultatie over de wijziging van de Regeling inburgering 2021 (Ri2021). In de Regeling worden extra gronden voor verlenging van de inburgeringstermijn voorgesteld, waaronder het gebrek aan een kinderopvangplek. Daarnaast wordt het recht op kinderopvangtoeslag uitgebreid en krijgen inburgeraars ook recht op toeslag tijdens de overige verplichte onderdelen van de inburgering (MAP, PVT en participatie-uren in de Z-route).[33]

3.2. Specifieke uitdagingen waar vrouwelijke statushouders met (jonge) kinderen mee te maken krijgen

Uit de evaluatiestudies naar de Wi2021 blijkt dat vrouwelijke statushouders nog steeds meervoudige uitdagingen ervaren, waarbij de uitdagingen van het inburgeringstraject samenvallen met gendergebonden rollen in het gezin én een gebrek aan kinderopvang. Zoals Albrecht et al. stellen, worden vrouwen hierdoor met een dubbele last geconfronteerd: zij moeten niet alleen voldoen aan de formele eisen van inburgering en arbeidsparticipatie, maar doen dit vaak in combinatie met een grotere verantwoordelijkheid voor zorg en

29 Koolmees, W. (2021). Memorie van Toelichting. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, p. 94-95.
30 Koolmees, W. (2021). Memorie van Toelichting. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, p. 18.
31 Blik op Werk is toezichthouder en borgt als onafhankelijke organisatie de kwaliteit van taalaanbieders van inburgeringsonderwijs. Keurmerk inburgeren - Samen werken aan duurzame participatie.
32 Koolmees, W. (2021). Memorie van Toelichting. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, p. 35.
33 Door de val van het kabinet in juni 2025 loopt de besluitvorming over wijzigingen in de Regeling Inburgering 2021 vertraging op. De resultaten van de internetconsultatie over de wijziging van de Regeling inburgering worden ten tijde van dit onderzoek verwerkt door het ministerie van SZW. Na verwerking wordt de wijziging voorgelegd aan staatssecretaris van Participatie en Integratie Jurgen Nobel. Zie Wijziging Regeling inburgering inzake verlengingen | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl (25 februari 2025).

huishouden dan mannen.[34] In deze paragraaf wordt de verantwoordelijkheid voor zorgtaken in relatie tot de inburgering en de arbeidsparticipatie van vrouwen verder uiteengezet.

Zorgtaken en de praktische inrichting van de inburgering

De planning van de taallessen en participatieactiviteiten sluiten niet altijd aan op de beschikbaarheid van kinderopvang, doordat de roosters van taallessen nog al eens worden gewijzigd en participatieactiviteiten vooraf moeilijk te plannen zijn. Dit kan de deelname van ouders aan het inburgeringstraject belemmeren.[35] Vrouwelijke statushouders ondervinden hiervan in de praktijk meer hinder dan mannen, omdat ze vaker de primaire verantwoordelijkheid dragen voor de zorg voor het gezin en het huishouden.[36] Dit wordt bevestigd in onderzoek van Regioplan, OpenEmbassy en BMC naar het perspectief van inburgeraars binnen de Wi2021, waarin vrouwelijke statushouders de combinatie van zorgtaken en inburgeringsverplichtingen als de grootste belemmering ervaren.[37] Het volgen van lessen, inclusief reistijd, blijkt lastig te combineren met zorg voor kinderen. Vrouwen in de zelfredzaamheidsroute (Z-route) ervaren het traject als zwaar door de hoeveelheid aan taal- en participatieverplichtingen naast persoonlijke zorgtaken. Het meest recente vervolgonderzoek van dezelfde partijen laat zien dat 48% van de vrouwelijke statushouders en 31% van de mannelijke statushouders weinig tijd heeft voor het inburgeringsproces vanwege de zorg voor het gezin.[38]

Hoewel formele kinderopvang een oplossing kan bieden, blijkt in de praktijk dat statushouders hier niet altijd gebruik van (kunnen) maken, onder meer vanwege lange wachtlijsten, hoge kosten, gebrek aan vertrouwen in de opvang of een voorkeur om in de eerste jaren zelf voor het kind te zorgen.[39] Deze overwegingen spelen ook een rol in gezinnen zonder migratieachtergrond, zoals blijkt uit de Emancipatiemonitor van het CBS en SCP (2024).[40] Wat echter wél verschilt, is de beschikbaarheid van informele opvang. Statushouders beschikken veelal niet over het sociale netwerk dat nodig is voor informele opvang door familie, vrienden of buren, zoals dat in Nederland vaker voorkomt.[41] Hierdoor ontstaat een structurele afhankelijkheid van formele voorzieningen, waar een tekort aan voldoende kinderopvangplekken bestaat. Dit gebrek aan opvangplekken belemmert ouders, en met name vrouwen met jonge kinderen, om effectief in te burgeren.

34 Albrecht, C., Pérez, M., Stitteneder, T. (2021). The Integration Challenges of Female Refugees and Migrants: Where Do We Stand? CESifo Forum, ISSN 2190-717X, ifo Institut - Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung an der Universität München, München, Vol. 22, Iss. 02, pp. 39-46.

35 De Gruijter, M., Kool, T. A., Dusault, Y., Samson, L., Gehring, A., & Acherrat, F. (2024). Monitor arbeidstoeleiding statushouders 2024. KIS.

36 Razenberg, I., Kahmann, M., De Gruijter, M., & Damhuis, E. (2018). Monitor gemeentelijk beleid arbeidstoeleiding vluchtelingen 2018. KIS.

37 Ansem, N. van, Lazeri, M., Velseboer, J., & Witvliet, M. (2024). Perspectief van inburgeraars. Uitkomsten 2023-2024. Regioplan.

38 Velseboer, J., Ansem, N. van, & Witvliet, M. (2025). Onderzoek perspectief inburgeraars: Uitkomsten 2024-2025. Regioplan.

39 Van der Zwan et al. (2024), Syrische vrouwen en de hordes op weg naar werk en succes. Demos. Bulletin over Bevolking en Samenleving. NIDI, p. 5-6

40 Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), & Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). (2024). Emancipatiemonitor 2024. CBS.

41 Van San, M.(2015). 'Ze zijn zo lief, mevrouw': Reacties van migrantenouders op delinquent gedrag. In F. Bucx & S. de Roos (Red.), Opvoeden in niet-westerse migrantengezinnen: Een terugblik en verkenning (pp. 93 – 104). SCP.

Box: Vrouwelijke statushouders met jonge kinderen en arbeidsparticipatie

Uit de Divosa Benchmark 'Rapportage Vrouwelijke Statushouders' 2025 blijkt dat de arbeidsparticipatie van vrouwelijke statushouders achterblijft ten opzichte van de arbeidsparticipatie van mannen, zowel onder de oude als de nieuwe wet. Van de vrouwen die onder de Wi2013 vallen en na 2018 zijn ingestroomd werkt 23%, tegenover 49% van de mannen. Onder de Wi2021 is dit respectievelijk 8% en 20%. Dit aandeel ligt lager dan onder de oude wet, omdat gemeten is vanaf 2022 en er minder jaren zijn verstreken om werk te vinden. Vrouwen die onder de wi2013 vallen, hebben bovendien vaker kleine banen: 42% werkt minder dan 0,5 fte, tegenover 17% van de mannen. Slechts 13% van de vrouwen heeft een voltijdbaan, tegenover 56% van de mannen.[42]

Uit onderzoek van Van der Zwan en Lubbers, op basis van CBS-microdata van inburgeraars die tussen januari 2014 en juli 2022 in een gemeente zijn komen wonen, blijkt dat er een verband bestaat tussen de aanwezigheid van jonge kinderen en de arbeidsmarktparticipatie onder vrouwelijke statushouders die onder de oude wet inburgeren. Van de vrouwen zonder kinderen werkt na 4,5 jaar een hoger aandeel (22%) dan vrouwen met kinderen (8%). Ook stijgt het aandeel werkenden sneller bij vrouwen zonder kinderen in vergelijking met vrouwen die jonge kinderen in huis hebben. Deze bevinding contrasteert met de situatie bij mannen: van de mannelijke statushouders die in de eerste maand nadat ze zelfstandig woonden geen werk hadden, vond 55% van de mannen zonder kinderen en 56% van de mannen met kinderen binnen 4,5 jaar betaald werk De arbeidsparticipatie van vrouwelijke statushouders wordt dus mede bepaald door hun gezinssituatie.[43]

42 Divosa (2025). Divosa Benchmark Vrouwelijke Statushouders & Inburgering: Vrouwelijke statushouders. Divosa.

43 Van der Zwan, R., & Lubbers, M. (2024) Vrouwelijke statushouders met jonge kinderen komen nauwelijks aan werk toe Demos: bulletin over bevolking en samenleving, 40(9), 5-7, p. 5.

Er zijn verschillende verklaringen voor de achterblijvende arbeidsparticipatie van vrouwen. Uit de Divosa Benchmark Vrouwelijke Statushouders & Inburgering blijkt dat de zorg voor jonge kinderen een belemmering voor arbeidsparticipatie is. Ook het moment waarop vrouwen kinderen krijgen beïnvloedt hun kansen op werk. Dit weerspiegelt de hierboven geschetste rolverdeling in het gezin, waarin vrouwen doorgaans de primaire zorg voor het gezin dragen. Daarnaast speelt dat vrouwelijke statushouders gemiddeld een lager opleidingsniveau en minder formele werkervaring hebben dan mannen.[44] In veel herkomstlanden is de toegang tot onderwijs voor vrouwen beperkt of wordt de schoolloopbaan vroegtijdig afgebroken ten gunste van zorgtaken of informele arbeid.[45] Hierdoor ontbreekt het bij aankomst in Nederland aan een duidelijke beroepsidentiteit of zicht op persoonlijke vaardigheden en loopbaanmogelijkheden.[46] Tegelijkertijd toont Van der Zwan en Lubbers aan dat de kwalificaties van hoger opgeleide vrouwelijke Syrische statushouders in Nederland regelmatig niet erkend of onvoldoende gewaardeerd worden, waardoor hun arbeidspotentieel onderbenut blijft.[47]

Een andere belemmering betreft de beperkte beheersing van de Nederlandse taal, een uitdaging die zowel voor mannen als vrouwen geldt.[48] Taalvaardigheid

44 De Gruijter, M., & Razenberg, I. (2019). 'Work first', vrouwen later? Arbeidstoeleiding van vrouwelijke statushouders. In: Beleid en Maatschappij 2019, 46(1), 7-22.

45 Momo, M. S., Cabus, S. J., De Witte, K., & Groot, W. (2019). A systematic review of the literature on the causes of early school leaving in Africa and Asia. Review of Education, 7(3), 496-522.

46 Razenberg, I., Kahmann, M., De Gruijter, M., & Damhuis, E. (2018). Monitor gemeentelijk beleid arbeidstoeleiding vluchtelingen 2018. KIS.

47 Van der Zwan, R., & Lubbers, M. (2024).) Vrouwelijke statushouders met jonge kinderen komen nauwelijks aan werk toe. Demos: bulletin over bevolking en samenleving, 40(9), 5-7, p. 5.

48 Van der Zwan, R., & Tubergen, F. van (2022). Syrische vrouwen in Nederland ervaren barrières op de arbeidsmarkt. Demos: bulletin over bevolking en samenleving 38(10): 1-4, p. 2.

vergroot de doorstroom naar betaald werk en bevordert sociale interactie op de werkvloer en verdere taalontwikkeling.[49] Een laag taalniveau leidt daarentegen tot verminderde arbeidskansen en vergroot het risico op uitsluiting van de arbeidsmarkt.[50] Daarbij beschikt de (veelal mannelijke) referent vaak over een taalvoorsprong ten opzichte van de vrouwelijke nareiziger, doordat hij eerder is gearriveerd, meer ervaring heeft met het Nederlandse systeem en soms reeds over een sociaal netwerk beschikt.[51] Wanneer deze partner economisch actief wordt, vervalt in sommige gevallen bovendien de structurele ondersteuning voor de vrouw, omdat het gezin als geheel niet langer recht heeft op ondersteuning vanuit de participatiewet.[52]

De Gruijter en Razenberg laten in hun onderzoek zien dat gemeenten bij de begeleiding van inburgeringsplichtige echtparen doorgaans eerst degene naar werk begeleiden met de (veronderstelde) afstand tot de arbeidsmarkt, meestal de man. Wanneer het gezin vervolgens uit de uitkering is, bestaat de kans dat de vrouw niet meer begeleid wordt. Daarnaast hebben gemeenten niet altijd geschikt aanbod, of routes om vrouwelijke statushouders naar werk te begeleiden.[53] Dit leidt niet alleen op termijn tot minder participatie op de arbeidsmarkt, maar ook tot meer kansenongelijkheid en daarbij het risico op armoede en afhankelijkheid van de partner om mee te doen in de samenleving. De Gruijter en Razenberg benadrukken daarom dat het van belang is om vroegtijdig aandacht te hebben voor participatie van vrouwen in het gemeentelijke ondersteuningsaanbod. Indien dit niet gebeurt, kan dit leiden tot ongelijke uitkomsten voor mannen en vrouwen.[54]

In deze monitor richten we ons specifiek op het gemeentelijke perspectief op vrouwelijke statushouders met zorgtaken voor kinderen. Zoals in dit hoofdstuk uiteen is gezet, worden de uitdagingen waar vrouwen met (jonge) kinderen mee te maken krijgen benoemd in eerder onderzoek, maar zijn deze nog niet eerder centraal gesteld. In dit onderzoek verkennen we, op basis van de ervaringen van gemeenten met de begeleiding van vrouwen met (jonge) kinderen, welke visie gemeenten hebben op de ondersteuning van vrouwen en welke factoren volgens hen het inburgeringsproces en de (arbeids)participatie van vrouwen met (jonge) kinderen beïnvloeden en bieden we aanbevelingen ter verbetering van beleid en praktijk.

49 Verloove, J., & Vries, S. de (2020). Handreiking ondersteuning bij de arbeidstoeleiding van vrouwelijke statushouders: Antwoord op veelgestelde vragen van gemeenten. KIS.

50 De Gruijter, M., Kool, T. A., Dusault, Y., Samson, L., Gehring, A., & Acherrat, F. (2024). Monitor arbeidstoeleiding statushouders 2024. KIS.

51 De Gruijter, M., & Razenberg, I. (2019). 'Work first', vrouwen later? Arbeidstoeleiding van vrouwelijke statushouders. In: Beleid en Maatschappij 2019, 46(1), 7-22.

52 De Gruijter, M., Kool, T. A., Dusault, Y., Samson, L., Gehring, A., & Acherrat, F. (2024). Monitor arbeidstoeleiding statushouders 2024. KIS.

53 De Gruijter, M. & Razenberg, I. (2019). 'Work first', vrouwen later? Arbeidstoeleiding van vrouwelijke statushouders. In: Beleid en Maatschappij 2019, 46(1), 7-22; en Razenberg, I., Kahmann, M. & De Gruijter, M. (2018). Mind the gap: Barrières en mogelijkheden voor de arbeidsparticipatie van vluchtelingenvrouwen. KIS.

54 De Gruijter, M., & Razenberg, I. (2019). 'Work first', vrouwen later? Arbeidstoeleiding van vrouwelijke statushouders. In: Beleid en Maatschappij 2019, 46(1), 7-22.

4 Visie en beleid

Uit het onderzoek van Radaradvies kwam al naar voren dat consulenten in de praktijk ervaren dat vrouwen en mannen tegen andere obstakels aanlopen. Dit vraagt een gender- en cultuursensitieve aanpak.[55] Gemeenten kunnen ervoor kiezen om een divers aanbod aan trajecten aan te bieden waarin ze inspelen op de specifieke behoeften van statushouders of regelingen opstellen die belemmeringen voor vrouwen wegnemen.[56]

Een gendersensitieve aanpak vraagt bewustzijn over de positie van vrouwen en inburgeraars met kinderen gedurende de hele beleidscyclus.[57] Dit begint bij de beleidsvisie die de gemeente hanteert en de daarbij behorende uitvoeringsplannen (paragraaf 4.1), het bijhouden en bespreken van verschillen tijdens de voortgang en uitkomsten (paragraaf 4.2), en het bieden van genderspecifiek aanbod (paragraaf 4.3). Dit zijn allen onderdeel van een integrale gendersensitieve aanpak.

4.1. Beleidsvisie

De gemeente heeft een regierol onder de Wet inburgering 2021 om te zorgen dat inburgeraars snel en volwaardig kunnen meedoen. We hebben gemeenten gevraagd of er in een (beleids)plan of uitvoeringsplan van de gemeente expliciet aandacht wordt besteed aan vrouwen of mannen in de inburgering. Daarbij hebben we gemeenten gevraagd om hun antwoord toe te lichten.

In 17% van de deelnemende gemeenten wordt binnen het beleids- of uitvoeringsplan specifiek aandacht besteed aan vrouwen of mannen in de inburgering. In de toelichting geeft één gemeente aan dat ze expliciet binnen het uitvoeringsplan aandacht besteden aan de rolverdeling tussen mannen en vrouwen bij de keuze voor de leerroute en bij het participatieverklaringstraject (PVT) en de MAP.

> *“In het uitvoeringsplan besteden we aandacht aan de rolpatronen tussen mannen en vrouwen bij de keuze voor de leerroute en bij het PVT en de MAP. Bij uitleg over de participatiewet wordt dit ook besproken. De uitkering is bij gehuwden voor allebei en is tijdelijk tot er genoeg inkomen is. Beide moeten ook inburgeren.”*

Ook stellen gemeenten dat ze specifiek aanbod voor of trajecten gericht op vrouwen hebben ontwikkeld –in paragraaf 4.3 staan we verder stil bij genderspecifiek aanbod.

Door 83% van de gemeenten wordt echter benoemd dat ze geen expliciete aandacht aan mannen en vrouwen in de (beleids)plannen of uitvoeringsplannen besteden. Sommige gemeenten lichten toe dat ze uitgaan van het principe van gelijke behandeling. Binnen de Wi2021 wordt immers van de inburgeraar uitgegaan, waarbij er geen expliciete aandacht is voor het onderscheid tussen vrouwen en mannen. Gemeenten maken daarom geen onderscheid tussen beiden genders omdat ze hen als gelijke zien met dezelfde rechten en plichten.

55 RadarAdvies (2024). Uitvoering eerste fase Wet inburgering 2021. RadarAdvies.
56 Glijn, R.D.W., & Van Echten, C.R.(2024). Inspiratiegids gender- (en cultuur) sensitief handelen. Verwey-Jonker Instituut.
57 European Institute for Gender Equality (EIGE) (n.d.). Gender Mainstreaming Cycle.

Sommige gemeenten benoemen dat de Wi2021 ruimte geeft voor het bieden van maatwerk. Dit principe maakt het mogelijk om de inburgeraar te ondersteunen vanuit diens capaciteiten en mogelijkheden. Gemeenten stellen hierbij dat ze onvoldoende budget voor het opzetten van genderspecifieke projecten, dat ze te maken hebben met personeelstekort om deze projecten op te zetten of dat het aantal statushouders dermate laag dat dit niet zinvol is. Vandaar dat zij inzetten op maatwerk op individueel niveau.

> *Gezien onze lage aantallen en beperkte taakstelling is het lastig om groepen te vormen en projectmatig te werken. We bieden daarom vooral maatwerk."*

Tot slot geeft een tiental gemeenten aan dat ze in de toekomst expliciet aandacht willen besteden aan vrouwen of mannen in de inburgering in hun (beleids)plannen of uitvoeringsplannen omdat ze uit de praktijk signalen krijgen dat er verschillen tussen mannen en vrouwen zijn. Daarvan benoemt er één gemeente dat ze dit specifiek binnen de Z-route willen ontwikkelen:

> *We vragen onze partner die het participatieonderdeel voor de Z-route uitvoert om hier speciale aandacht voor te hebben en plan op te schrijven. Dit is nog in ontwikkeling."*

De notie om specifiek aandacht te besteden aan de Z-route is ook gelinkt aan uitdagingen voor vrouwen om de participatiecomponent met taallessen en zorgtaken te combineren – zie ook paragraaf 6.2.

In de groepsgesprekken met beleidsadviseurs stonden we eveneens stil bij de visie van gemeenten op de inburgering van mannen en vrouwen. Ook volgens hen had het merendeel van de respondenten geen beleid(s-plannen) of uitvoeringsplannen ontwikkeld. Gemeenten benoemen dezelfde soort argumenten rondom gelijke behandeling van mannen en vrouwen, en maatwerk waar het kan. Eén beleidsmedewerker stelt daarover:

> *Toen de nieuwe wet inburgering kwam, richtte het beleid zich op dat iedereen gelijk is en dat iedereen een eigen contactpersoon krijgt. We gaan daar geen onderscheid meer in maken. Het kan niet zo zijn dat dan de een wel die bepaalde begeleiding krijgt en de ander niet, dus daar sturen we ook op." (Beleidsadviseur)*

Er is verschil van mening onder de respondenten in hoeverre in beleid specifieke aandacht moet zijn voor mannen en vrouwen. De respondenten zijn het er over het algemeen mee eens dat het niet per se vast hoeft te liggen, maar dat er met name aandacht voor moet zijn in de uitvoering. Eén respondent stelt dat het van belang is om beleid op te stellen waarin een genderspecifieke visie is opgenomen. Dit kan helpen bij het verantwoorden van bepaalde keuzes.

Eén andere respondent geeft aan expliciet aandacht te geven aan de participatie van vrouwen. Daarbij beschrijft de beleidsadviseur het spanningsveld rondom de verdeling van zorgtaken, gebrek aan kinderopvang, alsook de combinatie van zorg en inburgering, dat de participatie van vrouwelijke inburgeraars kan beïnvloeden.

Beleid bij zwangerschap

Uit de (groeps)interviews met beleidsadviseurs komt naar voren dat men voor zwangerschap geen apart beleid heeft, maar daarbij de wettelijke kaders rondom zwangerschaps- en geboorteverlof aanhoudt. Op het moment dat een vrouw zwanger wordt, kan zij tijdelijk stoppen met de inburgering om daarna zo snel mogelijk weer te starten. Tweeënhalf jaar na de start van de inburgeringstermijn kan de vrouw verlenging aanvragen voor de inburgering als dat nodig blijkt. De verlenging bedraagt 16 weken.

4.2. Monitoring

Het bijhouden en analyseren van voortgang en uitkomsten over de inburgering van mannelijke en vrouwelijke statushouders kan inzicht bieden in hoe de begeleiding en ondersteuning aansluit bij de doelgroep en bijdraagt aan inburgering. We hebben daarom gemeenten de vraag voorgelegd of ze bij het bespreken van of rapporteren over de voortgang en de uitkomsten van de begeleiding bij inburgering onderscheid maken tussen mannen en vrouwen.

In 12% van de gemeenten wordt *onderscheid* gemaakt tussen mannen en vrouwen bij het bespreken van de voortgang en uitkomsten van begeleiding bij de inburgering. In 88% van de gemeenten (N=170) wordt er *geen onderscheid* gemaakt tussen mannen en vrouwen in de bespreking van of rapportage over de voortgang en de uitkomsten van de begeleiding. De gemeenten die dit onderscheid maken kregen daarop de vraag of een uitsplitsing over de voortgang en de uitkomsten van begeleiding naar mannen en vrouwen nuttig kon zijn. Iets meer dan de helft van de gemeenten beaamde dat dit nuttig zou zijn.

Zowel gemeenten die onderscheid maken, als gemeenten die dit momenteel nog niet doen maar wel nuttig vinden, geven dezelfde toelichting: het onderscheid helpt om zo meer zicht te krijgen op de situatie van m/v inburgeraars en maatwerk te kunnen leveren of de begeleiding nader vorm te kunnen geven.

> *“Een uitsplitsing kan nuttig zijn om te zien of er verschillen zijn. Als er verschillen zijn, kan het ook nuttig zijn om te kijken naar een eventuele oorzaak, zoals (beschikbaarheid van) kinderopvang, opleiding e.d. en om te kijken of er bepaalde trajecten beter aansluiten bij mannen en/of vrouwen.”*

Ook kan het onderscheid volgens gemeenten inzicht geven in de (arbeids) participatie of economische zelfstandigheid van vrouwen. Daarbij benoemen gemeenten dat de gezinssituatie van invloed kan zijn op participatie, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan kinderopvang en door zwangerschap. Mogelijk leidt dit tot meer vertraging in het inburgeringstraject.

> *“Het kan nuttig zijn om zo inzicht te krijgen in de mogelijke economische zelfstandigheid van vrouwen. We zien wel dat vrouwen willen participeren en soms te maken hebben met gezinsomstandigheden die dit niet altijd makkelijk maken.”*

Ook stelt een aantal gemeenten signalen uit de praktijk te krijgen dat de positie van mannen en vrouwen in het gezin anders is, evenals in het land van herkomst opgedane vaardigheden van mannen en vrouwen (zoals genoten onderwijs- en werkervaring).

De gemeenten die aangeven geen onderscheid te maken in de voortgang en uitkomsten, en dit ook niet relevant te vinden, benoemen dat ze uitgaan

van maatwerk. Daarbij staat de inburgeraar als individu voorop en zien zij er daarom geen reden voor is om dit mee te nemen.

> *Nee, elke inburgeraar is anders en heeft een andere benadering of iets anders nodig in het inburgeringstraject. Het zou niet uit moeten maken of het om een man of vrouw gaat."*

> *Voor beide groepen geldt dat we de belemmeringen zo veel mogelijk weg nemen d.m.v. kinderopvang, reiskosten, lesdagen, flexibiliteit van aanbod etc."*

Een enkele gemeente stelt daarbij dat gezinstaken een belemmerende factor voor zowel mannen als vrouwen zijn.

> *Voor de voortgang lijkt mij dit niet relevant. Tenzij het een belemmerende factor is bijvoorbeeld vanwege de kinderen. Echter is het in de praktijk zo dat dit niet alleen tot gevolg heeft dat de vrouw dan thuis zit. Zo hebben we ook meerdere voorbeelden waarbij het juist de man is die hierdoor vertraging oploopt. Dit is afhankelijk van de persoonlijke omstandigheden en kun je niet zomaar bij een geslacht neerleggen."*

We hebben beleidsadviseurs tijdens de gesprekken ook gevraagd of ze de voortgang van mannen en vrouwen monitoren en wat daarbij opvalt. Als gemeenten dit monitoren, dan observeren ze dat met name het krijgen of hebben van kinderen, en vooral het hebben van een groot gezin, het tijdig behalen van de inburgering belemmert.

4.3. Genderspecifiek aanbod

Tot slot staan we stil bij het genderspecifiek aanbod. Om daarop zicht te krijgen hebben we gemeenten de vraag voorgelegd of ze specifiek inburgeringsaanbod voor vrouwelijke statushouders hebben.

Hoewel gemeenten veelal geen specifiek aandacht geven aan mannen of vrouwen binnen hun (beleids)plannen of uitvoeringsplannen, bieden gemeenten wel vaker een specifiek inburgeringsaanbod voor vrouwen aan: bijna zes op de tien gemeenten heeft een specifiek inburgeringsaanbod voor vrouwelijke statushouders. Deze gemeenten konden meerdere antwoorden selecteren. Gemiddeld selecteerden gemeenten 1,55 antwoordcategorieën (tussen 1 en 4).

Tabel 2. Heeft uw gemeente een specifiek inburgeringsaanbod voor vrouwelijke statushouders? (N=208)

Antwoordoptie	N	Percentage
Onze gemeente heeft geen specifiek inburgeringsaanbod voor vrouwelijke statushouders	88	42,3%
Empowermenttraining	47	22,6%
Activiteiten in de buurt/wijk in samenwerking met maatschappelijke organisaties en/of vrijwilligers, namelijk	62	29,8%
Apart MAP traject voor vrouwelijke statushouders	5	2,4%
Apart PVT traject voor vrouwelijke statushouders	1	0,5%
Specifiek aanbod voor de invulling van participatie binnen de B1-route, namelijk	14	6,7%
Specifiek aanbod voor de invulling van participatie binnen de Z-route, namelijk	35	16,8%
Anders, namelijk….	22	10,6%

Activiteiten in de buurt/wijk

Drie op de tien gemeenten bieden activiteiten in de buurt/wijk aan, in samenwerking met maatschappelijke organisaties en/of vrijwilligers. Uit de

open antwoorden blijkt dat het in de meerderheid van de gemeenten vrouwengroepen of vrouwenontmoeting betreft. Het is niet altijd duidelijk wat binnen de vrouwengroep centraal staat. Een enkele gemeente specificeert dit nader en noemt handwerken, moedergroepen of een praatgroep voor vrouwen.

Verder geeft een enkele gemeente aan daarnaast activiteiten gericht op sport en beweging, zoals zwemmen, wandelen en fietsen. Tot slot hebben sommige gemeenten taalcafés en koffieochtenden opgezet gericht op vrouwen, of cursussen zoals EHBO, begeleiding zwangerschap of psycho-sociale educatie.

> *Een beweegprogramma voor alleen vrouwelijke statushouders. Er zijn ook enkele koffieochtenden en workshops op het thema gezondheid, alleen voor vrouwen."*

> *Een taalcafé dat specifiek verplicht is gesteld voor een groep vrouwelijke statushouders."*

Aanbod binnen Z-route of B1-route

Eén op de zes gemeenten geeft aan specifiek aanbod in de Z-route te hebben. Gemeenten bieden bijna geen specifiek aanbod binnen de B1-route.

Gemeenten met een dergelijk aanbod benoemen speciale trajecten gericht op activering van vrouwen, bijvoorbeeld door middel van een cursus over de Nederlandse (werk)cultuur of door borduurateliers.

> *We kopen een traject in om vrouwen met een afstand tot de arbeidsmarkt te activeren en mee te laten doen."*

> *In verband met het opdoen van werkervaring bieden de gemeenten voor vrouwen vrijwilligerswerk aan (vooral binnen de Z-route) of zoeken zij naar werk(ervarings)plekken die 'interessant zijn voor vrouwen'."*

Ook antwoorden enkele gemeenten dat ze een cursus aanbieden. Onderwerpen die hierbij aan bod komen zijn: opvoeden, zorg, kinderopvang en zwangerschap.

> *Een opvoedondersteuningscursus in de eigen taal bij aanvang van de participatie op A1 niveau."*

Daarnaast benoemt een aantal gemeenten dezelfde activiteiten als hierboven reeds beschreven, zoals vrouwengroepen.

Overig aanbod

Eén op de vijf gemeenten geeft verder aan empowermenttraining aan te bieden aan vrouwelijke statushouders. Gemeenten zetten echter zelden in op een apart MAP of PVT-traject voor vrouwen.

Tot slot biedt één op de tien gemeenten andere activiteiten aan. De voorbeelden die hierbij genoemd worden komen grotendeels overeen met activiteiten in de buurt/wijk en activiteiten binnen de Z-route.

Het belang van cultuur- en gendersensitief werken

Beleidsadviseurs vertellen veelal dat ze dezelfde typen activiteiten organiseren als reeds in de enquête naar voren kwamen. Hoewel activiteiten gericht op vrouwen als belangrijk worden gezien, relativeert een aantal respondenten de noodzaak van het organiseren van specifiek aanbod voor vrouwelijke statushouders. Het belangrijkste argument is dat zoiets moet aansluiten bij de leefwereld van de statushouder.

> *Vrouwen vinden het fijn om met andere moeders iets te doen, mannen ook liever apart. In gemengde klassen splitst het zich toch vaak vanzelf." (Beleidsadviseur)*

Daarbij geeft de respondent dat het niet helpt om daar apart aanbod op te creëren maar dat het uit de groep moet komen, omdat de statushouders anders niet op komen dagen. Een andere respondent geeft aan dit te herkennen en door cultuurverbinders in te zetten wel die belangstelling te kunnen stimuleren:

> *We hadden een pilot 'Powervrouwen'. Eerst kregen mensen een brief, daar kwam weinig respons op. Toen hebben we cultuurverbinders laten bellen, een informatiebijeenkomst gehouden, ook de familie en de mannen uitgenodigd. Toen kwam er wél belangstelling."(Beleidsadviseur)*

In de groepsgesprekken met beleidsadviseurs hebben we daarom uitgevraagd of aandacht besteed wordt aan cultuur- en gendersensitief werken. Enkele beleidsadviseurs beamen dit, bijvoorbeeld door te werken met ervaringsdeskundigen in de maatschappelijke begeleiding, of vrijwilligers en consulenten te trainen op cultuursensitiviteit binnen deskundigheidsbevordering.

Sommige respondenten geven aan via intervisie bij specifieke casuïstiek stil te staan:

> *Ja, dat gebeurt wel. Niet altijd gestructureerd, maar bijvoorbeeld als er iets speelt in de groep. Toen er spanningen waren onder Syrische statushouders, zijn we met elkaar gaan zitten: hoe houden we hier grip op?" (Beleidsadviseur)*

5 Inburgeren in combinatie met de zorg voor jonge kinderen

Zoals we in hoofdstuk 3 al lieten zien, is inburgeren in combinatie de zorg voor jonge kinderen uitdagend. In dit hoofdstuk staat de vraag centraal hoe gemeenten (op uitvoerings- en beleidsniveau) omgaan met vrouwelijke statushouders die het inburgeren combineren met de zorg voor jonge kinderen en wat hun ervaringen hiermee zijn. Kinderopvang is een belangrijke randvoorwaarde bij het uitvoeren van de Wet Inburgering 2021. Een inburgeringsplichtige kan niet het gewenste inburgeringstraject volgen als er kinderen zonder opvang thuis zitten of kinderen meegaan naar onderdelen van de inburgering. Alle inburgeringsplichtige ouders, bij wie een leerroute is vastgesteld, hebben recht op kinderopvangtoeslag.

Box: Kinderopvangtoeslag en statushouders

Tot voor kort bestond er geen recht op kinderopvangtoeslag wanneer de partner buiten de Europese Unie verbleef. Met een wetswijziging is dit met ingang van 11 december 2024 veranderd.[58] De zogenoemde 'arbeidseis', dus het moeten aantonen dat de partner in het buitenland werkt, is echter niet aangepast. Een partner van een statushouder die in een oorlogssituatie zit of zelf op de vlucht is, zal hieraan meestal niet kunnen voldoen. De achtergebleven partner heeft vaak geen werk en als dit wel het geval is, zal dit moeilijk aantoonbaar zijn. Om hoge terugvorderingen te voorkomen wordt in deze situatie het aanvragen van kinderopvangtoeslag ontraden. In een nieuw wetsvoorstel is opgenomen dat een partner in het buitenland niet meer als toeslagouder geldt, waarmee dit probleem zal worden opgelost.[59]

58 Wet van 20 november 2024 tot wijziging van de Wet kinderopvang om aanspraak op kinderopvangtoeslag mogelijk te maken voor Oekraïense ontheemden. Naast Oekraïense ontheemden is de wetswijziging ook van toepassing op andere vreemdelingen waaronder statushouders. De wet heeft terugwerkende kracht tot 4 maart 2022.

59 Wijziging van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen, de Wet hersteloperatie toeslagen en enkele andere wetten met het oog op het verbeteren van het toeslagenstelsel en het aanpassen van enkele aanvraagtermijnen van bepaalde regelingen inzake de hersteloperatie toeslagen (Wet verbetermaatregelen toeslagen en aanpassing termijnen hersteloperatie toeslagen) | Tweede Kamer der Staten-Generaal.

We bespreken eerst of en hoe gemeenten in de brede intake stilstaan bij de mogelijkheden van formele kinderopvang (paragraaf 5.1). We besteden apart aandacht bij opvang op een kinderdagverblijf (of gastouder) en bij deelname aan voor- en vroegschoolse educatie. Daarna gaan we in op de redenen voor niet-gebruik van kinderopvang door inburgeringsplichtige statushouders (paragraaf 5.2). Tot slot bespreken we welke oplossingen gemeenten zien, of in de praktijk toepassen om het combineren van inburgeren en zorgtaken te vergemakkelijken (paragraaf 5.3).

5.1. Bespreken van mogelijkheden van kinderopvang in de brede intake

We vroegen gemeenten op welke wijze in de Brede Intake van statushouders met kinderen van 0-4 jaar wordt stilgestaan bij mogelijk gebruik van kinderopvang. Gemeenten konden meerdere antwoorden aankruisen. Zij selecteerden tussen 1 en 6 opties met een gemiddeld aantal van 2,9. Zes gemeenten (3%) besteedt tijdens de Brede Intake geen aandacht de mogelijkheid gebruik te maken van kinderopvang.

Driekwart van de gemeenten (75%) geeft aan dat zij statushouders informeren over de mogelijkheden om gebruik te maken van kinderopvang en ruim zeven van de tien gemeenten (71,2%) adviseert statushouders met jonge kinderen om daarvan gebruik te maken. Ongeveer vier op de tien gemeenten (39%) vertelt tijdens de Brede Intake dat de gemeente de beperkte ouderbijdrage voor kinderopvang voor rekening neemt, waardoor deze gratis is voor statushouders. Ruim een derde (37%) vertelt in de Brede Intake dat de gemeente kan helpen bij het zoeken van passende kinderopvang. Drie op de tien gemeenten (31%) vertelt (daarnaast) dat de gemeente kan helpen bij het aanvragen van kinderopvangtoeslag voor de ouderbijdrage voor het gebruik van kinderopvang.

Tabel 3: Op welke wijze wordt in de brede intake van statushouders met kinderen van 0-4 jaar stilgestaan bij mogelijk gebruik van kinderopvang? (N=208)

Antwoordoptie	N	Percentage
In de Brede Intake in onze gemeente wordt niet stilgestaan bij mogelijk gebruik van kinderopvang.	6	2,9%
Wij informeren statushouders over de mogelijkheden om gebruik te maken van kinderopvang.	156	75,0%
Wij brengen actief onder de aandacht dat de gemeente kan helpen bij het zoeken van passende kinderopvang.	76	36,5%
Wij brengen actief onder de aandacht dat de gemeente kan helpen bij het aanvragen van kinderopvang-toeslag voor de ouderbijdrage voor het gebruik van kinderopvang.	64	30,8%
Wij brengen onder de aandacht dat de gemeente de beperkte ouderbijdrage voor kinderopvang voor rekening neemt, waardoor deze gratis is voor statushouders.	80	38,5%
Wij adviseren statushouders met kinderen van 0-4 jaar om gebruik te maken van kinderopvang.	148	71,2%
Anders, namelijk...	66	31,7%

Bijna een derde van de gemeenten (32%) heeft (ook) de optie “anders, namelijk…” aangekruist. Verreweg de meesten van deze gemeenten (42 van de 66) lichten in hun antwoorden toe dat niet de gemeente, maar een andere organisatie – veelal de uitvoerder van de maatschappelijke begeleiding – de kinderopvang met statushouders bespreekt en, indien nodig, organiseert.

> *De maatschappelijke begeleider helpt de statushouder bij het zoeken van passende kinderopvang. Wij verwijzen o.a. naar de maatschappelijke begeleider hiervoor." (Overige gemeente)*

> *Binnen de gemeente is dit ingeregeld bij sociale raadslieden, met vragen over kinderopvang kunnen cliënten daar terecht. De contactpersoon maatschappelijke begeleiding ondersteunt." (G40-gemeente)*

De overige gemeenten die de antwoordoptie "anders, namelijk …" hebben aangekruist, laten in hun toelichting zien *hoe* in de Brede Intake aandacht wordt besteed aan mogelijk gebruik van kinderopvang. Zij benoemen bijvoorbeeld dat afspraken hierover in het PIP worden opgenomen, of ze beschrijven de verschillende stappen die doorlopen moeten worden bij het inschrijven voor een kinderopvangplaats.

> *Wij adviseren als gemeente over de mogelijkheden van kinderopvang en helpen bij eventuele inschrijvingen en bieden ook nog mogelijkheid voor een vrijwillige oppasservice tijdens taallessen." (G40-gemeente)*

VVE

Als onderdeel van de Brede Intake hoort volgens de Wi2021 ook voor- en vroegschoolse educatie aan bod te komen. Voorschoolse educatie houdt in dat jonge kinderen (tussen de 2,5 en 4 jaar oud) van statushouders voor een aantal uur per week naar een voorschool kunnen. Vroegschoolse educatie is extra educatie voor kleuters (groep 1 en 2) die daar een indicatie voor hebben. Het idee achter de inzet van VVE is om kinderen extra te ondersteunen in hun ontwikkeling en daarmee bij te dragen aan een goede landing op de basisschool. VVE is dus formeel geen kinderopvangvoorziening. Door gemeenten én ouders wordt VVE echter wel gezien als kinderopvang, in de zin dat het kind een aantal uren elders professioneel wordt opgevangen. Gedurende deze uren kunnen ouders – vaak moeders- tijd besteden aan bijvoorbeeld de eigen ontwikkeling, of zoals bij statushouders: aan de inburgering.

We vroegen aan gemeenten op welke wijze in de Brede Intake van statushouders met jonge kinderen wordt stilgestaan bij VVE. Gemeenten konden meerdere opties selecteren. De gemeenten die aangaven in de Brede Intake stil te staan bij VVE, selecteerden gemiddeld 2,13 antwoordopties, variërend van 1 tot 5.

Tabel 4: Op welke wijze wordt – als statushouders jonge kinderen hebben – in de Brede Intake stilgestaan bij voor- en vroegschoolse educatie (VVE)? (N=208)

Antwoordoptie	N	Percentage
In de Brede Intake in onze gemeente wordt hier niet bij stil gestaan.	54	26,0%
Wij informeren statushouders met jonge kinderen over de mogelijkheden om gebruik te maken van VVE.	112	53,8%
Wij brengen actief onder de aandacht dat de gemeente kan helpen bij het zoeken van een passende plek voor voorschoolse educatie.	29	13,9%
Wij brengen actief onder de aandacht dat de gemeente de beperkte ouderbijdrage voor VVE voor rekening neemt, waardoor deze gratis is voor statushouders.	46	22,1%
Wij adviseren statushouders met jonge kinderen om gebruik te maken van VVE.	92	44,2%
Anders, namelijk...	49	23,6%

Een kwart van de gemeenten (26%) staat in de Brede Intake ***niet*** stil bij VVE. Driekwart van de gemeenten (74%) staat in de brede intake stil bij VVE, op diverse manieren.

Zo zegt ruim de helft van alle gemeenten (54%) statushouders in de Brede Intake *te informeren over de mogelijkheden om gebruik te maken van VVE* en 44% *adviseert* statushouders met jonge kinderen daarnaast om gebruik te maken van VVE. Desgevraagd zegt ruim één op de vijf (22%) gemeenten dat zij in de Brede Intake *actief onder de aandacht brengen dat de gemeente de beperkte ouderbijdrage voor VVE voor rekening neemt,* waardoor deze gratis is voor statushouders. En 14% van de gemeenten vertelt dat de gemeente kan *helpen bij het zoeken van een passende plek* voor voorschoolse educatie.

Bijna een kwart van de gemeenten (24%) heeft (ook) de antwoordoptie: 'anders, namelijk…' aangekruist. Verreweg de meesten van deze gemeenten (n=29) geven een toelichting op ***d****e wijze waarop* in de Brede Intake wordt stilgestaan bij VVE, of de opvolging hiervan.

> *"Wij dragen mensen warm over aan het consultatiebureau. De GGD neemt het vervolgens mee in de gesprekken met ouders." (Overige gemeente).*

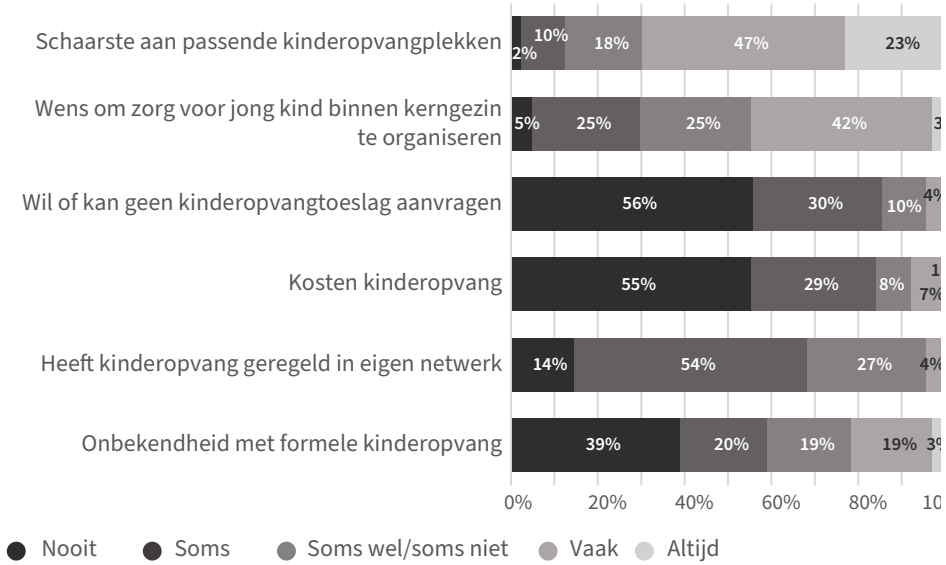
Twee gemeenten lichten toe waarom zij VVE niet meenemen in de Brede Intake, hoewel dit wel een vereiste is.[60] In deze gemeenten zijn de Brede Intake en het PIP naar eigen zeggen "*heel basic*", waardoor onder andere aan VVE geen aandacht wordt besteed. De invullers van de enquête in vier gemeenten weten niet hoe er in de Brede Intake wordt stilgestaan bij VVE en twee gemeenten geven aan *van plan te zijn* om in de Brede Intake het onderwerp VVE op te nemen.

60 Zie https://www.divosa.nl/publicaties/wet-inburgering-vraag-en-antwoord/uitvoering/brede-intake-pip, vraag 3.

5.2. Redenen om geen gebruik te maken van formele kinderopvang

We hebben aan gemeenten een lijst voorgelegd met mogelijke redenen voor statushouders met kinderen van 0-4 jaar om geen gebruik te maken van formele kinderopvang , en hen gevraagd om aan te geven of, en zo ja in welke mate deze naar hun inschatting van toepassing zijn. We vroegen hen ook om een toelichting te geven.

Figuur 1. Geef bij onderstaande mogelijke redenen om geen gebruik te maken van formele kinderopvang aan in hoeverre deze gelden voor statushouders met kinderen van 0-4 jaar in uw gemeente. (N=208)

Hieronder bespreken we eerst de door gemeente genoemde redenen die (heel) vaak zijn genoemd. Daarna bespreken we redenen die volgens gemeenten veel minder voorkomen in hun gemeente.

Schaarste aan passende kinderopvangplekken

In zeven op de tien gemeenten (70%) is schaarste aan passende kinderopvangplekken “vaak” (47%) of “altijd” (23%) reden om geen gebruik te maken van formele kinderopvang, naar inschatting van de respondenten. Veel gemeenten lichten toe dat er in hun gemeente of regio te weinig opvangplekken zijn.

> *“Er is in de regio een groot tekort aan kinderopvangplekken. De gemeenten kunnen hier niet op sturen. Dit is een grote belemmering voor de inburgeringstrajecten.” (Overige gemeente)*

Maar uit de toelichtingen blijkt dat het probleem niet alleen bestaat uit een gebrek aan opvangcapaciteit, maar ook aan *passende* opvangplekken, die met enige *flexibiliteit* kunnen worden ingezet. Als de opvang bijvoorbeeld relatief ver weg is, dan ontbreekt vaak (openbaar)vervoer waardoor wegbrengen en halen – en ook nog op tijd in de taalles zijn – niet haalbaar is. En hoewel diverse gemeenten in hun toelichting benadrukken dat zij er alles aan doen om statushouders aan te melden voor taallessen die passen bij voor hen beschikbare kinderopvang, lukt het soms niet om de taalles en de kinderopvangdagen op elkaar af te stemmen.

> *“Helaas is er vaak wel een wachtlijst voor de opvang en ligt er ook druk op het onderwijsinstituut die de lessen geeft. In het rooster voor de lessen is er ook weinig flexibiliteit mogelijk helaas. Ook de Wi2021 werkt er met verplichte uren en weinig online opties (Blik op werk) niet echt mee aan flexibiliteit.” (Overige gemeente)*

Wens om zorg voor jong kind binnen gezin te organiseren

De wens om zorg voor een jong kind binnen het (kern)gezin te organiseren is volgens bijna de helft (45%) van de gemeenten vaak (42%) of altijd (3%) een reden om geen gebruik te maken van formele opvang.

Gemeenten lichten toe dat er statushouders zijn die een sterke voorkeur hebben voor het zélf zorgen voor hun jonge kind. Ook omdat kinderopvangplaatsen schaars zijn, vertellen gemeenten dat zij proberen om de taallessen van twee ouders niet te laten overlappen, zodat er altijd een ouder thuis kan zijn voor de kinderen. Toch is dit – zo vertelt een aantal gemeenten – een wankele constructie. Bijvoorbeeld omdat de ouders (te) weinig tijd hebben voor hun inburgering.

> *“In zo’n geval proberen we vaak de partners zo in te delen in de taallessen, dat er altijd één op de kinderen kan passen, maar ze wel allebei kunnen starten met in ieder geval de taallessen. Participatie naast de taallessen wordt daardoor wel lastig.” (Overige gemeente)*

Diverse gemeenten lichten toe dat ouders vooral als het om baby’s gaat graag zélf de (ver)zorg(ing) willen doen, ook omdat het kind borstvoeding krijgt.

Van de navolgende redenen geven gemeenten aan dat deze naar hun inschatting “soms” of zelfs “nooit” van toepassing zijn.

Wil of kan geen kinderopvangtoeslag aanvragen

Zesentachtig procent van de gemeenten zegt dat het niet willen of kunnen aanvragen van kinderopvangtoeslag nooit (56%) of soms (30%) een reden is om geen gebruik te maken van formele kinderopvang. Diverse gemeenten

benoemen dat er bij statushouders angst kan leven om kinderopvangtoeslag aan te vragen, omdat zij van andere mensen hebben gehoord dat die daar achteraf door in de financiële problemen zijn gekomen.

Kosten kinderopvang

Vierentachtig procent van de gemeenten meent dat de kosten nooit (55%) of soms (29%) een reden hiervoor zijn. In de toelichtingen benoemen diverse gemeenten omstandigheden waarin opvang voor statushouders duur uit kan pakken. Dit is het geval als zij op basis van het rooster van hun inburgeringslessen iéts meer dan een halve dag opvang moeten afnemen. De kinderopvangorganisatie brengt dan de kosten van hele dagen in rekening. Ook voor werkende statushouders, of statushouders met een werkende partner met een laag inkomen, kan kinderopvang duur zijn, zo benoemt een aantal gemeenten. Een G40-gemeente licht toe dat de gemeente sinds 2025 de eigen bijdrage voor de kinderopvang van inburgerende statushouders kan vergoeden. Omdat dit beleid tot nu toe nog niet werd toegepast in de gemeente, vinden statushouders de kosten van kinderopvang (te) hoog.

Heeft kinderopvang geregeld in eigen netwerk

Achtenzestig procent van de gemeenten geeft aan dat het kunnen regelen van opvang in het eigen netwerk naar hun inschatting nooit (14%) of soms (54%) een reden is om geen gebruik te maken van formele kinderopvang.

Diverse gemeenten lichten toe dat soms opvang in het eigen netwerk mogelijk is, bijvoorbeeld als een oma aanwezig is. Een enkeling plaatst als kanttekening dat het eigen netwerk van veel statushouders in Nederland vaak nog beperkt is. En dat dit niet alleen lastig is bij het inburgeren, maar ook bijvoorbeeld als een kind naar school moet worden gebracht, terwijl de ouder bijvoorbeeld een doktersafspraak heeft.

Onbekendheid met formele kinderopvang

Als het gaat over onbekendheid met formele kinderopvang als reden om hiervan geen gebruik te maken, zien we dat gemeenten hier wisselende inschattingen van maken. Zo geeft 59% van de gemeenten aan dat dit naar hun schatting nooit (39%) of soms (20%) een reden is, terwijl de overige 41% van de gemeenten schatten dat dat redelijk vaak (19%), vaak (19%) of altijd (2%) voorkomt.

Gemeenten lichten toe dat zij merken dat sommige statushouders het lastig vinden om hun kinderen te laten verzorgen door iemand die zij niet kennen. En dat het fenomeen van professionele kinderopvang eerder bij hen niet bekend was. Dit maakt dat sommige statushouders wantrouwend staan tegenover het idee om van formele kinderopvang gebruik te maken. Diverse gemeenten benoemen overigens dat ouders, als zij eenmaal met formele kinderopvang hebben kennisgemaakt, dit vaak positiever gaan beoordelen.

> *“De meeste mensen willen met goede voorlichting en hulp van de gemeente en vooral de maatschappelijke begeleiding wel gebruik maken van de kinderopvang.” (Overige gemeente)*

Tot slot, uit de toelichtingen van gemeenten blijkt dat zich in veel gevallen meerdere redenen tegelijk voordoen voor niet-gebruik van formele kinderopvang.

> *“Ouders vinden kinderopvang niet altijd wenselijk. Ze willen dat moeder bij de kinderen blijft, omdat dat het beste voor de ontwikkeling van het*

kind zou zijn. Daarnaast zijn er niet altijd voldoende plekken op de kinderopvang beschikbaar om alle kinderen te kunnen opvangen op het gewenste moment. Daarnaast verschilt het rooster van de inburgeringsactiviteiten per periode, de kinderopvang kan niet altijd zo snel veranderd worden." (Overige gemeente)

Perspectief van consulenten op (non)gebruik van formele kinderopvang

In de (groeps)gesprekken met consulenten hebben we aanvullend inzicht gekregen in de redenen waarom statushouders die aan het inburgeren zijn, geen gebruik (kunnen) maken van kinderopvang. We staan hieronder bij deze redenen stil.

In de antwoorden van de consulenten komen de factoren terug die ook door de gemeenten in de enquête zijn benoemd. En net als in de enquête, laten de antwoorden van de consulenten zien dat er vaak sprake is van meerdere belemmerende factoren bij het gebruik van kinderopvang tegelijkertijd.

In enkele (groeps)gesprekken met consulenten is daarnaast benoemd dat, ook als ouders eenmaal gebruikmaken van kinderopvang, zaken mis kunnen gaan. Enkele consulenten vertellen dat er in hun gemeenten weerstand is tegen het opvangen van kinderen van statushouders, omdat de kinderopvangorganisatie het lastig vindt om te communiceren met de ouders. Als de opvang eenmaal is gestart, hebben consulenten soms veel 'werk' aan het oplossen van communicatieproblemen tussen de ouders en de kinderopvangorganisatie.

> *Bij ons hebben ze [kinderopvang] ook al kinderen geweigerd omdat ze van een andere afkomst zijn en dan niet-Nederlands of niet-Westers. En eigenlijk kan dat natuurlijk niet. Dat gaat nu wel beter. Wat ik jammer vind, als ouders hun kinderen eerder willen ophalen wordt daar echt een probleem van gemaakt en dan krijgen we een mailtje van: "Die wil haar kind eerder ophalen of zus en zo", maar dan denk ik: "Ja, jullie zijn de baas dus geef zelf de regels aan." (Consulent)*

Consulenten functioneren in dit geval ongewild als een *go-between* of bemiddelaar. Hoewel consulenten vertellen dat er ook veel goed gaat als de opvang eenmaal op gang is gekomen – ouders zien dat hun kinderen 'groeien' en snel Nederlands leren – blijkt uit de gesprekken dat met het organiseren van opvang veel tijd is gemoeid. En dat het arrangement vaak wankel is: als omstandigheden, zoals de tijden van de taalles, veranderen, moet men soms weer van vooraf aan beginnen met het regelen van kinderopvang.

5.3. Oplossingen voor knelpunten bij combineren inburgering met zorgtaken

In de groepsgesprekken met consulenten en beleidsadviseurs zijn diverse oplossingen genoemd voor knelpunten die zich voordoen bij het combineren van inburgering met zorgtaken voor jonge kinderen. In deze paragraaf staan we stil bij strategieën die consulenten toepassen om de combinatie te vergemakkelijken. Ook bespreken we initiatieven die in gemeenten worden verkend of ontplooid om meer, passende opvangplekken te realiseren.

Strategieën van consulenten

Eerder noemden we al dat consulenten constateren dat er vaak meerdere redenen zijn voor het niet gebruik maken van kinderopvang. Er kan sprake zijn van onbekendheid met het fenomeen kinderopvang bij ouders en soms is er weerstand om van kinderopvang gebruik te maken. Enkele consulenten vertellen dat zij in samenwerking met kinderopvangorganisaties proefdagen organiseren, waardoor ouders een beeld kunnen krijgen van wat kinderopvang is en hoe hun kind daarop reageert. Daar zijn positieve ervaringen mee.

Consulenten zetten diverse strategieën in om ervoor te zorgen dat ouders die aangeven geen gebruik te willen maken van kinderopvang gelegenheid hebben om te kunnen inburgeren. Meest genoemd is dat consulenten proberen om ouders op verschillende tijden te laten deelnemen aan taallessen: als de één taalles volgt, is de ander thuis met de kinderen.

> *Vooral ook met partner, dat ze kijken naar verschillende dagdelen voor de man en vrouw. Het kan niet altijd, want als het taalniveau van de een hoger of juist lager ligt, dan kan het soms niet." (Consulent)*

Voor ouders met kinderen in de basisschoolleeftijd wordt geprobeerd de taallessen zo veel mogelijk binnen de schooltijden aan te bieden. En een consulent, die korte lijntjes heeft met de peuterspeelzaal, heeft geregeld dat de kinderen daar eerder in de ochtend mogen komen, zodat de ouders naar taalles kunnen.

Een ander veelgebruikte strategie is om ouders weliswaar beide deel te laten nemen aan taallessen, of participatie, maar op een lager pitje. Dit kan als risico met zich meebrengen dat ouders niet op tijd inburgeren.

> *Er zijn hier behoorlijke wachtlijsten. Langer dan een jaar is een normaal beeld. Dan moet de partner echt meer betrokken zijn om het mogelijk te maken dat ze allebei kunnen inburgeren. Dat is ook de reden waarom we soms participatie [uren] lager inzetten, omdat we het heel belangrijk vinden dat ze in ieder geval naar de taallessen gaan." (Consulent)*

> *Soms kan er maar twee dagdelen deelgenomen worden aan de inburgering voor beide ouders, omdat de lesroosters dan gelijklopen en ze een dagdeel missen omdat ze thuis moeten zijn. Puur door gebrek aan kinderopvang. […].En dan hoop ik dat het voldoende tijd is om echt binnen 3 jaar het complete traject te kunnen doorlopen." (Consulent)*

Beleidsadviseurs over initiatieven om meer passende opvangplekken te realiseren

In de groepsgesprekken met beleidsadviseurs zijn diverse initiatieven genoemd die in gemeenten worden verkend of ontplooid om meer, passende opvangplekken te realiseren.

Beleidsadviseurs in een aantal gemeenten noemen dat in hun gemeente wordt nagedacht over alternatieve vormen van opvang, zoals volgens het "Ikea principe": één of enkele ouders die passen op alle kinderen van ouders die in hetzelfde gebouw taalles volgen.

> *We kijken nu naar andere vormen van opvang dichter bij huis, bijvoorbeeld een 'Ikea-constructie' bij de schoollocatie. Zo voorkom je complexe regelgeving rond kinderopvang." (Beleidsadviseur)*

Een beleidsadviseur licht toe dat in de gemeente overwogen wordt om hierbij statushouders te werven die zich als vrijwilliger inzetten om voor de kinderen te zorgen. Daar zouden dan eventueel ‘participatie-uren’ [in de Z-route] tegenover kunnen staan.

> *“We lopen er wel in vast en hebben zelfs een traject geprobeerd om vanuit ons klantenbestand een kinderopvang op te starten. Omdat we veel dames hadden die wel ervaring hadden in de kinderopvang en die daar wel wilden werken, maar uiteindelijk is dat toch gestrand op basis van de GGD of diploma-eisen. We hadden wel een hele mooie constructie gevonden, als er binnen de eigen cultuur toch kinderen opgevangen konden worden. Maar het is toch niet gelukt.” (Beleidsadviseur)*

Een dergelijke constructie zou ook tegemoetkomen aan wensen van ouders, zo vertelt een aantal beleidsadviseurs.

> *“Ik heb statushouders gevraagd: wat zou voor jullie ideaal zijn? En ze zeiden: “Als er opvang is in hetzelfde gebouw als de inburgeringsschool. Dan kun je je kind makkelijk brengen en halen.” Het is dan een soort oppasdienst bij de school. Het heet dan alleen geen kinderopvang. Dat kost wel wat, maar zou ideaal zijn. Ik overweeg om daar extra punten voor te geven bij aanbestedingen.” (Beleidsadviseur)*

Meerdere beleidsadviseurs benoemen dat zij in gesprek zijn of gaan met taalaanbieders (in het kader van een nieuwe aanbesteding) om te verkennen hoe inburgeringslessen en de zorg voor jonge kinderen beter op elkaar kunnen aansluiten. Zoals in het citaat hierboven al is aangegeven doen beleidsadviseurs dit enerzijds door te verkennen of een vorm van kinderopvang bij de taalaanbieder zou kunnen worden belegd. Dit is echter niet eenvoudig, zo geven zij aan, aangezien aan kinderopvang strenge eisen en voorwaarden zijn verbonden. Naast de voorwaarden waaraan een locatie moet voldoen, zijn vooral de eisen die worden gesteld aan het taalniveau en de opleiding van medewerkers, een belemmering.

> *“Wij hebben echt vrouwen tussen de statushouders zitten, die heel graag in de kinderopvang zouden willen werken. Gewoon heel erg gemotiveerd zijn om dat te doen. Maar dat gaat gewoon niet lukken met de huidige regels die daarvoor gelden.” (Beleidsadviseur)*

Beleidsadviseurs proberen anderzijds met taalaanbieders afspraken te maken over de lestijden: als deze royaal binnen een dagdeel vallen, hoeven ouders ook maar één dagdeel kinderopvang af te nemen. Nu zijn er vaak twee dagdelen opvang nodig.

> *“Het enige struikelblok bij ons is dat de taallessen of in de ochtend of in de middag zijn. Dat is eigenlijk onderverdeeld in twee blokken per dag en dan drie dagdelen. Dat betekent normaal gesproken dat je dus voor drie dagdelen ook kinderopvang nodig zou hebben. Maar omdat je het na een les nét niet redt om de kinderen op tijd op te halen, heb je dus twee dagdelen nodig aan kinderopvang waar je maar één dagdeel les hebt. Dus dat stroomt niet helemaal lekker met elkaar en daarover lopen wel gesprekken hoe we dat slimmer kunnen vormgeven. Dat is natuurlijk een hele grote onnodige kostenpost dan, voor alle partijen en ook in geregel, et cetera.” (Beleidsadviseur)*

6 Vrouwelijke statushouders in de leerroutes

Gemeenten hebben een regierol in het adviseren van statushouders over welke leerroute het meest passend is op basis van individuele kenmerken, zoals opleidingsniveau, leerbaarheid en persoonlijke omstandigheden. Daarnaast zijn gemeenten verantwoordelijk voor de inkoop van de leerroutes en het monitoren van de voortgang van de leerroute. In dit hoofdstuk wordt uiteengezet welke uitdagingen gemeenten tegenkomen bij het begeleiden van vrouwen met jonge kinderen richting één van de leerroutes en tijdens het volgen van de leerroute.

6.1. Bepalen van de leerroute

Gemeenten bepalen op basis van de Brede Intake en de leerbaarheidstoets in welke leerroute statushouders worden ingedeeld. Uit de cijfers van het DUO managementinformatiesysteem (peildatum 1 mei 2025) komt naar voren dat van de personen van wie het PIP is vastgesteld, vrouwelijke statushouders vaker de Z-route en iets minder vaak de onderwijsroute en de B1-route volgen dan mannelijke statushouders.[61]

61 SZW (n.d.). Managementinformatie die DUO periodiek aan het ministerie van SZW levert over Wi2021, peildatum 1 mei 2025. Intern document. Gedeeld met de onderzoekers 12 juni 2025.

Bepalen van de leerroute

De consulenten benoemen dat op basis van de leerbaarheidstoets en de Brede Intake de leerroute wordt vastgesteld. In sommige gemeenten wordt hieraan een start- of brugklas toegevoegd. Op deze manier wordt zoveel mogelijk informatie verzameld om een passende leerroute te bepalen, afgestemd op het leervermogen van zowel mannen als vrouwen. De respondenten geven aan dat statushouders het uitgebrachte advies over het algemeen opvolgen.

Zowel beleidsadviseurs als consulenten geven aan dat de onderwijsroute zeer intensief is, waardoor deze moeilijk te combineren is met een gezinsleven. Bovendien wordt deze route doorgaans regionaal ingekocht waardoor er mogelijk extra reistijd komt kijken bij het volgen van deze route. Deze combinatie maakt het volgen van de onderwijsroute uitdagend en vereist een hoge inzet van statushouders. Soms worden vrouwelijke statushouders met een gezin daarom gezinsomstandigheden gedwongen om de B1-route te volgen, ondanks dat de onderwijsroute haalbaar wordt geacht. Eén van de consulenten merkt hierover het volgende op:

> *“We overleggen dus wel altijd met de vrouw, als zij de zorg over de kinderen heeft, wat zij wil doen. Of zij nog een opleiding wil doen, of ze vijf dagen naar [stad] wil of dat ze dat niet ziet zitten met de kinderen. Dan zijn er soms wel eens vrouwen die aangeven dat ze toch liever B1 niveau in [dorp] willen doen en dan zien we wel hoe ze verder gaan. We zien het vaker bij vrouwen dan bij mannen dat deze keuze speelt. Dat is ook niet zo raar want het is ook wel gewoon een uur/anderhalf uur om naar [stad] te komen vanaf [dorp]. Dat is dus ook best wel een aanslag op de tijd. […] Dat is het enige verschil tussen mannen en vrouwen daarin.” (Consulent)*

Tabel 5: Verdeling leerroutes

	Vrouwelijke statushouders	Mannelijke statushouders
B1-route	55%	59%
Onderwijsroute	10%	12%
Z-route	35%	29%

6.2. Uitdagingen begeleiding vrouwelijke statushouders met jonge kinderen

Uit de enquête blijkt dat gemeenten te maken hebben met uiteenlopende uitdagingen bij de begeleiding van vrouwelijke statushouders met jonge kinderen. De meeste knelpunten worden ervaren binnen de Z-route: 82% van de gemeenten geeft aan hier obstakels te ondervinden. Ook in de B1-route worden veel uitdagingen gesignaleerd (74%). Terwijl een kleiner, maar nog steeds aanzienlijk, aantal, 43% van de gemeenten, uitdagingen ervaart bij de begeleiding binnen de onderwijsroute.

Uit de antwoorden van de gemeenten blijkt dat voor alle drie leerroutes geldt dat het gebrek aan beschikbare plekken op de kinderopvang en het afstemmen van de tijden van de kinderopvang met de lessen de grootste uitdagingen zijn in de begeleiding van vrouwen met jonge kinderen. Deze belemmeringen zijn reeds uiteengezet in hoofdstuk 5. In dit hoofdstuk gaan we verder in op de verdeling van zorgtaken en de tijdsinvestering die de inburgering vraagt.

6.2.1. De verdeling van zorgtaken

De gemeenten signaleren dat de rolverdeling in het gezin een belemmering kan vormen voor de deelname van vrouwelijke statushouders aan de inburgering. Zo willen sommige ouders niet dat hun kinderen (veel) naar de opvang gaan, en wordt buitenshuis werken door vrouwen soms als ongepast gezien. Tegelijkertijd komt de zorg voor kinderen en het huishouden volgens de respondenten grotendeels bij vrouwen terecht, wat leidt tot een zwaardere belasting in vergelijking tot mannen. Dit vergroot het risico op verzuim onder vrouwelijke deelnemers, vooral bij alleenstaande moeders met jonge kinderen.

> *“Klanten [geven vaak aan] met weinig concentratie in de les te zitten. Gedachten zijn bij familie. Op het moment dat het om een single moeder gaat, moet deze vaak de les missen vanwege zorgtaken (ziek kind, opvang duur, geen opvang i.v.m. vakantie).”*

Deze ongelijke verdeling van zorgtaken is niet uniek voor deze doelgroep. Uit de landelijke Emancipatiemonitor[62] blijkt dat 71% van de ouders in man-vrouwstellen in Nederland vindt dat de zorg voor minderjarige kinderen gelijk verdeeld zou moeten zijn. Slechts 35% geeft aan dat dit in de praktijk ook daadwerkelijk gebeurt. Ook breder in de samenleving nemen vrouwen vaker de zorg op zich dan mannen.

6.2.2 Zorgtaken en tijdsinvestering inburgering

Alle drie de inburgeringsroutes — de Z-route, B1-route en onderwijsroute — vragen een aanzienlijke tijdsinvestering van deelnemers. Wanneer de inburgering wordt gecombineerd met zorgtaken, ervaren vooral vrouwelijke statushouders de tijdsinvestering als erg hoog volgens de gemeenten. In deze

62 Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), & Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (2024). Emancipatiemonitor 2024. CBS.

paragraaf benoemen we per leerroute de uitdagingen die gemeenten zien bij vrouwen met (jonge) kinderen.

B1-route

Volgens de gemeenten is de B1-route het beste te combineren met een gezin. Toch constateren gemeenten dat de combinatie van taallessen, participatie en de zorg voor jonge kinderen in deze route als uitdagend wordt ervaren.

Gemeenten benoemen dat duale trajecten in alle routes als zwaarder worden ervaren door vrouwen met jonge kinderen, vanwege de verantwoordelijkheden die ze hebben voor het gezin. Naast het volgen van taallessen en de zorg voor het gezin en huishouden, blijft er weinig tijd en ruimte over voor participatie. In de enquête hebben we uitgevraagd wat de schatting is van gemeenten met betrekking tot participatie in de B1-route van mannen en vrouwen. De gemeenten schatten dat in de praktijk minder vrouwen dan mannen participeren (38% versus 51%).

Z-route

De Z-route, met een verplichting van 800 lesuren en 800 participatie-uren, blijkt voor vrouwen met jonge kinderen moeilijk te combineren met zorgtaken. Gemeenten geven aan dat deze combinatie van leren en participeren in de praktijk kan leiden tot overbelasting en uitval.

> *“De Z-route vergt de meeste participatie en activiteiten. De Z-route klant heeft hiervoor een sterk netwerk nodig, kinderopvang en is genoodzaakt het meeste weg te zijn van diens kind. Dit bezorgt bij veel moeders een zeer gemengd gevoel; kinderen wegbrengen naar vreemden (opvang). Klanten hebben hierdoor weinig concentratie, zitten niet met volledige aandacht en rust bij les. Huiswerk maken is lastig thuis.”*

Daar komt bij dat het organiseren van de kinderopvang voor participatieactiviteiten een uitdaging is. De kinderopvang is afgestemd op de taallesuren van de statushouders en niet op de uren die een statushouder besteedt aan participatieactiviteiten. Ook krijgen statushouders op dit moment nog geen vergoeding voor de opvang tijdens participatie-uren (dit zal wettelijk aangepast worden).

> *“Het is een puzzel met de kinderopvang. De kinderopvang is vaak zo geregeld dat de vrouwelijke statushouders naar de inburgeringslessen (taallessen) kan gaan. Echter wanneer er dan voldaan moet worden aan de 800 participatie-uren, blijkt dit een uitdaging om de participatie-uren te combineren met de taallessen en de kinderen.”*

Ook tijdens de interviews met beleidsmedewerkers en consulenten kwam naar voren dat het combineren van de verplichte participatie-uren met zorgtaken een grote uitdaging vormt voor veel gezinnen, en in het bijzonder voor vrouwen. De intensieve tijdsinvestering die de Z-route vraagt, legt extra druk op huishoudens waarin beide partners moeten inburgeren én voor kinderen zorgen. Eén van de geïnterviewde beleidsmedewerkers licht dit als volgt toe:

> *“Vooral voor allebei de partners die moeten participeren. Voornamelijk de groep deelnemers die binnen 3 jaar allebei 800 uur moeten doen en daarnaast nog heel veel andere dingen moeten regelen. Achthonderd uur participatie plus 800 uur taalles en dan bij bijvoorbeeld een familie met vier kinderen, die kinderen naar de basisschool moeten brengen en ophalen. Soms is de kinderopvang of het vervoer naar de basisschool niet goed geregeld en soms worden de reiskosten ook niet vergoed. Het volle schema van allebei de partners zorgt voor veel druk. Dat is vooral nieuw voor de vrouwen, want die zijn het niet gewend om zo vaak uit huis te zijn.*

Het is hier vier dagen per week naar school, participatie en ook nog de kinderen. Het is echt een heel groot proces voor de meeste vrouwen." (beleidsmedewerker)

Uit de interviews met consulenten blijkt dat het voor vrouwen regelmatig een grotere uitdaging is om te voldoen aan het vereiste aantal participatie-uren binnen de Z-route. Een belangrijke oorzaak hiervoor is dat mannen vaker betaald werk verrichten, waardoor zij gemakkelijker aan deze urennorm voldoen. Vrouwen vullen hun participatie-uren daarentegen vaker in met vrijwilligerswerk, veelal voor een beperkt aantal uren per week. Hierdoor wordt het voor hen lastiger om het gestelde urenvereiste te behalen.

Onderwijsroute

Ook de onderwijsroute stelt hoge eisen aan aanwezigheid: deelnemers worden vier tot vijf dagen per week op school verwacht. Gemotiveerde moeders met jonge kinderen, zeker als ze de steun hebben van hun partner, hebben meer mogelijkheden om deze route te volgen. Gemeenten geven aan dat de hoge aanwezigheidseisen binnen de onderwijsroute voor sommige moeders met jonge kinderen een te grote belasting vormen. Om deze reden kiezen enkele gemeenten — in overleg met de vrouwen zelf — ervoor om vrouwelijke statushouders die goed passen in de onderwijsroute, in plaats daarvan te laten starten in de B1-route. Deze route biedt meer flexibiliteit en is daardoor beter te combineren met de zorg voor het gezin.

Tegelijkertijd benadrukken verschillende gemeenten dat de tijdsdruk niet uitsluitend op moeders rust. Ook vaders met jonge kinderen ervaren de intensiteit van de onderwijsroute als belastend. De combinatie van gezinsverantwoordelijkheden en de vereiste aanwezigheid van vier tot vijf dagen per week blijkt voor beide ouders moeilijk te realiseren.

Afronden leerroute

Gemeenten geven in de enquête aan dat de inburgeringsroutes weinig ruimte bieden voor flexibiliteit. Binnen de termijn van drie jaar moeten inburgeraars voldoen aan alle verplichtingen, zoals taalonderwijs en participatie. Deze strakke planning kan vooral voor vrouwen leiden tot aanzienlijke druk om de inburgering op tijd af te ronden, zeker wanneer zij dit moeten combineren met zorgtaken en andere verantwoordelijkheden.

> *Hoewel vrouwelijke statushouders vaak gemotiveerd zijn om te leren, zijn er in de praktijk meer belemmeringen die het tijdig afronden van de inburgering kunnen vertragen. Denk aan zorgtaken, beperkte beschikbaarheid van kinderopvang, culturele factoren en een grotere afstand tot de arbeidsmarkt of het onderwijs."*

Gemeenten zien daarnaast dat vrouwen soms minder participeren buiten de les om, waardoor ze minder oefenen met de taal. Ook komt het voor dat vrouwen met jonge kinderen onderbrekingen hebben van de inburgering door zwangerschap. Vrouwen krijgen hiervoor verlenging van de inburgering, maar doordat ze langere tijd niet hebben geoefend met de Nederlandse taal lopen ze achter. De gemeenten verwachten dat deze vrouwen mogelijk langer over de inburgering gaan doen.

Wanneer er ondersteuning wordt ervaren door het netwerk en/of de partner zien gemeenten dat vrouwen ook snel door de inburgering kunnen gaan.

> *Op het moment dat er veel steun van een partner is, of uit het netwerk, zien wij juist dat vrouwen sneller leren, veel meer aanwezig zijn en ambitieuzer zijn. Veel is dus afhankelijk van een support system."*

De gemeenten maken zich vooral zorgen of vrouwen in de Z-route met (jonge) kinderen de inburgering op tijd afronden. Deze bevinding wordt ook bevestigd in het evaluatieonderzoek van Radar Advies naar de uitvoering van de Wi2021. Zij stellen dat het voor vrouwen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor kinderen lastig is om de 800 uur taal en participatie in de Z-route te volbrengen. Vooral de beperkte kinderopvangmogelijkheden spelen hierbij een rol, en en wanneer er wel kinderopvang is, de praktische problemen, zoals vroege lestijden en lange reistijd in afgelegen gebieden.[63]

63 Kootstra, A. Mogendorff, M., Pattianakotta, Z., Schöpping, L., Walz, G., Wasser, M., Witkamp, A. (2024). Rapportage onderzoek uitvoering eerste fase Wi2021. RadarAdvies, p. 68.

7 (Toeleiding naar) betaald werk van vrouwelijke statushouders

In hoofdstuk 3 kwam al naar voren dat vrouwelijke statushouders diverse uitdagingen ervaren om werk, leren van taal en zorg te combineren. Ook richten vrouwelijke statushouders zich veelal in Nederland eerst op hun persoonlijke ontwikkeling omdat een deel van hen geen formele werkervaring heeft opgedaan in het land van herkomst.[64] Daarnaast laat onderzoek zien dat er bij de begeleiding van echtparen een neiging bestaat om eerst degene naar werk te begeleiden met de (veronderstelde) afstand tot de arbeidsmarkt, meestal de man. En dat gemeenten niet altijd geschikt ondersteuningsaanbod hebben om vrouwelijke statushouders naar werk te begeleiden.[65]

64 Van Hees, S., Boogaarts-de Bruin, S., De Bell, L., De Vries, S., Lange, F., Renkens, J, Ten Holder, F., & Vermeij, J. (2024). Hoe begeleid je vrouwelijke statushouders naar werk? Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN); en De Gruijter, M., Asmoredjo, J., & M. Sikkema (2021). Evaluatie Pilots Veranderopgave Inburgering. Vrouwelijke nareizigers en gezinsmigranten. Eindrapportage. Verwey-Jonker Instituut.

65 De Gruijter, M., & Razenberg, I. (2019). 'Work first', vrouwen later? Arbeidstoeleiding van vrouwelijke statushouders. In: Beleid en Maatschappij 2019, 46(1), 7-22; en Razenberg, I., Kahmann, M. & De Gruijter, M. (2018). Mind the gap: Barrières en mogelijkheden voor de arbeidsparticipatie van vluchtelingenvrouwen. KIS.

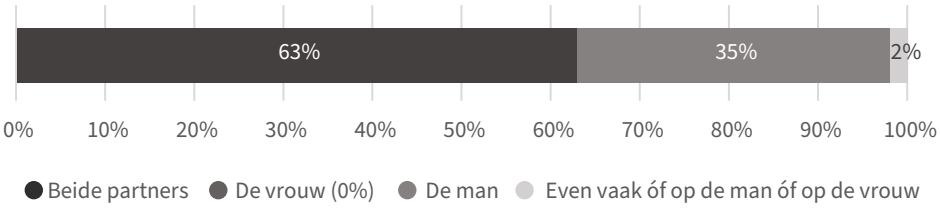
In dit hoofdstuk staat (de toeleiding naar) betaald werk van vrouwelijke statushouders centraal. Net als in eerdere edities van de monitor bespreken we op *wie* de arbeidstoeleiding in gemeenten zich richt als een echtpaar van statushouders een gezinsuitkering heeft (paragraaf 7.1). Daarna staan we op basis van de groepsinterviews met consulenten en beleidsadviseurs stil bij de vraag of er verschillen zijn in het toekennen van re-integratievoorzieningen vanuit de Participatiewet tussen vrouwelijke en mannelijke statushouders (paragraaf 7.2).

7.1. Uitvoering van arbeidstoeleiding bij echtpaar

Bijstandsgerechtigde statushouders hebben niet alleen verplichtingen in het kader van de Wi2021, maar ook in het kader van de Participatiewet. De Participatiewet heeft als doel om zoveel mogelijk mensen naar werk toe te leiden. Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet. Ook bijstandsgerechtigde statushouders vallen onder de Participatiewet. Gemeenten begeleiden mensen met een uitkering bij hun re-integratie en zetten hiervoor verschillende re-integratievoorzieningen in.

We hebben aan gemeenten de vraag voorgelegd op wie (man en/of vrouw) de arbeidstoeleiding zich richt als een echtpaar van statushouders een gezinsuitkering krijgt. Gemeenten konden hiervoor kiezen uit een aantal stellingen en aangeven welke stelling voor hen in de praktijk het meest van toepassing is.

Figuur 2. Het zal voorkomen dat een echtpaar een (gezins)uitkering krijgt vanuit de Participatiewet. Welk van de onderstaande stellingen is in de praktijk het meest van toepassing op de arbeidstoeleiding vanuit uw gemeente(n)? (N=208)

Bijna twee derde van de gemeenten (63%) koos voor de stelling "De arbeidstoeleiding richt zich in de praktijk meestal op beide partners". Drieënzeventig gemeenten (35%) gaven via een stelling aan dat de arbeidstoeleiding zich in de praktijk meestal op één van de partners richt, namelijk de man. Vier gemeenten (2%) stellen dat in hun gemeente de arbeidstoeleiding zich meestal op een van beide partners richt en dat dit even vaak de man als de vrouw is. Geen enkele gemeente koos voor de stelling waarin de arbeidstoeleiding meestal op de vrouw is gericht.

Bij arbeidstoeleiding gaat in de praktijk één van de partners voor, meestal de man

We vroegen gemeenten hun keuze toe te lichten. We zien dat verreweg de meeste gemeenten – ongeacht de gekozen stelling – benoemen dat het hun *beleid* is om bij arbeidstoeleiding geen onderscheid te maken naar geslacht, maar dat *in de praktijk* vaak één van de partners vóór gaat, meestal de man.

> *"In eerste aanleg wordt ingezet op beide partners. Wanneer er uiteindelijk blijkt dat de kansen bij de een groter zijn dan bij de ander kan die aandacht verschuiven." (Overige gemeente)*

Gemeenten noemen hiervoor grofweg drie redenen. De eerste is dat mannen vaak "*kansrijker*" zijn, *"meer potentie"* hebben, of een *"kortere afstand tot de arbeidsmarkt"*. Dit komt volgens gemeenten omdat zij vaak eerder (dan hun partner) in Nederland waren, vaker werkervaring hebben en zich meer dan vrouwen oriënteren op betaald werk. De keuze om als eerste de man naar werk te begeleiden, sluit volgens veel gemeenten ook aan bij de motieven van het echtpaar zelf.

> *"In het geval van een gezin werkt de man meestal fulltime of parttime en past deze dan op de kinderen als de vrouw naar school is. Vaak blijft er weinig tot geen ruimte over voor beide partners om te werken (iemand is verantwoordelijk voor het huishouden, kinderen, opvang is duur). De vrouw is soms meerdere keren tijdens een inburgeringstraject zwanger. Vrouwen kiezen er vaker voor om eerst volledig de inburgering af te ronden en zich pas daarna te oriënteren op studie/werk. Soms heeft de vrouw nooit eerder gewerkt en geen idee van haar wensen of capaciteiten. De begeleiding is dan meer gericht op ontdekken wat de klant zou kunnen doen." (G4 gemeente)*

De tweede reden dat in de praktijk de arbeidstoeleiding zich vaak (eerst) op de man richt, is dat echtparen vaak (jonge) kinderen hebben en dat de primaire zorgtaak hiervoor meestal bij de vrouw ligt. Het gebrek aan kinderopvangplaatsen belemmert in die gevallen de mogelijkheden voor vrouwen om te gaan werken.

> *Er wordt in onze gemeente geen onderscheid gemaakt op basis van geslacht, wel op basis van een inschatting van de kansen op een succesvolle plaatsing. Kinderopvang is een mogelijk struikelblok waardoor in de praktijk er soms éérst gericht wordt op de man vanuit inburgering." (Overige gemeente)*

De derde reden dat de arbeidstoeleiding zich vaak (eerst) op de man richt, heeft te maken met de mogelijkheden en capaciteit bij gemeenten om bijstandsgerechtigde statushouders te begeleiden naar werk.

> *We hebben niet genoeg capaciteit om alle inwoners die hulp bij arbeidstoeleiding nodig hebben te begeleiden, dus noodgedwongen gaan we aan de slag met de meest kansrijke partner om een gezin uit de bijstand te helpen. Dit is meestal de man, omdat die bijvoorbeeld al werkervaring heeft, of omdat die het meest gemotiveerd is om de rol van kostwinner op zich te nemen." (Overige gemeente)*

Arbeidstoeleiding van niet-uitkeringsgerechtigde (vrouwelijke) statushouders

Bovenstaand citaat laat zien dat de inzet van de gemeente bij het zoeken naar werk is gekoppeld aan de bijstandsuitkering in de Participatiewet. Als een statushouder geen aanspraak meer maakt op bijstand doordat de partner betaald werk heeft gevonden, dan stopt doorgaans de begeleiding bij het zoeken naar werk.[66] Diverse gemeenten benoemen dat het in dat geval de keuze van het echtpaar is of de partner betaald werk wil zoeken of niet.

66 Gemeenten hebben via de Participatiewet ook een taak om zogenaamde niet-uitkeringsgerechtigden ondersteuning te bieden bij de weg naar werk. In veel gemeenten wordt deze verplichting echter minimaal ingevuld, zie SCP (2019). Eindevaluatie van de Participatiewet. SCP.

> *Zolang men een Participatiewet-uitkering ontvangt, moeten beiden meewerken aan uitstroom. Wanneer het de man lukt om dusdanig veel inkomsten te genereren dat de vrouw thuis mag blijven is dit een vrije keuze. Zolang men Participatiewet-uitkering geniet is deze keuzevrijheid er niet." (Overige gemeente)*

Deze gemeenten constateren dat – als de verplichting om zich in te spannen om werk te vinden wegvalt – er gezinnen in de praktijk vaak ervoor kiezen dat de vrouw (nog) geen betaald werk gaat verrichten, zeker als er (kleine) kinderen zijn.

> *Wij begeleiden beide partners naar participatieplekken. Wel zien wij in de praktijk dat als het echtpaar vanwege werk van de man uit de uitkering gaat, de vrouw vaak niet meer gaat participeren." (Overige gemeente)*

Een deel van de gemeenten benadrukt overigens dat dit niets afdoet aan hun eigen ambitie of wens om zowel mannen als vrouwen naar werk te begeleiden.

> *Wij behandelen hierin ook de mannen en vrouwen gelijkwaardig. En vinden het belangrijk dat zowel de man als de vrouw goed integreert en meedoet." (Overige gemeente)*

Want: zonder werk is het lastig(er) om echt mee te doen in de samenleving en om als gezin over voldoende inkomen te kunnen beschikken.

> *Wij vinden het belangrijk dat ook de vrouw toegang tot werk heeft. Gezamenlijk inkomen is daarnaast nodig om tot een bepaald welvaartsniveau te komen. " (G40-gemeente)*

Kortom, afgaande op de keuze voor de stelling ‘beide partners’ lijkt het alsof de arbeidstoeleiding van statushouders zich in bijna twee derde van de gemeenten even vaak op mannen als op vrouwen richt. In de toelichtingen zien we dat dit weliswaar het streven is van gemeenten, maar dat in de praktijk de aanwezigheid van (jonge) kinderen, rolverdeling tussen partners, de inschatting van kansen op werk, een gebrek aan kinderopvangmogelijkheden én beperkte begeleidingscapaciteit bij gemeenten, ervoor zorgen dat in de praktijk de arbeidstoeleiding zich vaker op mannen richt.

7.2. Re-integratievoorzieningen voor vrouwen en mannen

In de (groepsgesprekken) met consulenten hebben we besproken of ze verschillen zien in het toekennen van re-integratievoorzieningen vanuit de Participatiewet tussen vrouwelijke en mannelijke statushouders. Het gaat dan bijvoorbeeld om loonkostensubsidie, jobcoaching, begeleiding op de werkvloer, vrijwilligerswerk, sociale activering en training als voorbereiding op werk.

De meeste geïnterviewde consulenten geven aan dat er op voorhand geen verschillen zijn: de voorzieningen zijn beschikbaar voor elke bijstandsgerechtigde die hierbij gebaat is. Dat is maatwerk. Toch is er in de praktijk wel een verschil in de mate waarin re-integratievoorzieningen worden ingezet voor vrouwen en mannen. Als de mannelijke partner van een echtpaar werk vindt en het gezin niet meer afhankelijk is van een bijstandsuitkering, dan worden doorgaans sowieso geen re-integratievoorzieningen meer ingezet voor de niet-werkende partner, zo zagen we al hierboven. Maar als het gezin uitkeringsgerechtigd is, blijkt dat er meer geschikte (gesubsidieerde) trajecten en werkplekken beschikbaar zijn waarvoor mannen belangstelling hebben, terwijl trajecten waarvoor vrouwen in aanmerking zouden willen komen, minder beschikbaar zijn.

> *“Als een vrouw zegt: “Ik ben niet technisch”, gaan we haar niet op de technische leerlijn zetten. Dus geen loodgieter, geen elektricien. We proberen wel om ook een beetje in die richting te denken of het bij de persoon past. Alleen vaak zijn dat wel de trajecten die er eigenlijk niet zijn, zoals schoonheidsspecialiste, kapper, kinderopvang.” (Consulent)*

> *“Het team Werk gaat echt bezig met de kandidaten die klaar zijn om richting regulier werk te gaan. En als er een stukje loonkosten-subsidie bij zit of werkvouchers richting de werkgever, dan gaan ze ook weer andere trajecten doen. Daar word je echt klaargestoomd voor het werkveld en dan ga je echt met groepen een soort sociale werkplaats-voorziening optuigen. Daar ligt weinig de nadruk op vrouwen. Daar worden echt wel veel ‘mannenberoepen’ uitgeoefend, zijnde iets in de techniek, in de bouw of fietsenmakers. Daar richten deze trajecten zich heel erg op. En daar zie je weinig vrouwen die daar kans op maken. We zijn als gemeente wel meer aan het kijken naar trajecten voor vrouwen.” (Consulent)*

Een ander verschil dat consulenten benoemen is dat trajecten waarop vrouwen worden ingezet, veel minder kans op uitstroom naar regulier betaald werk bieden.

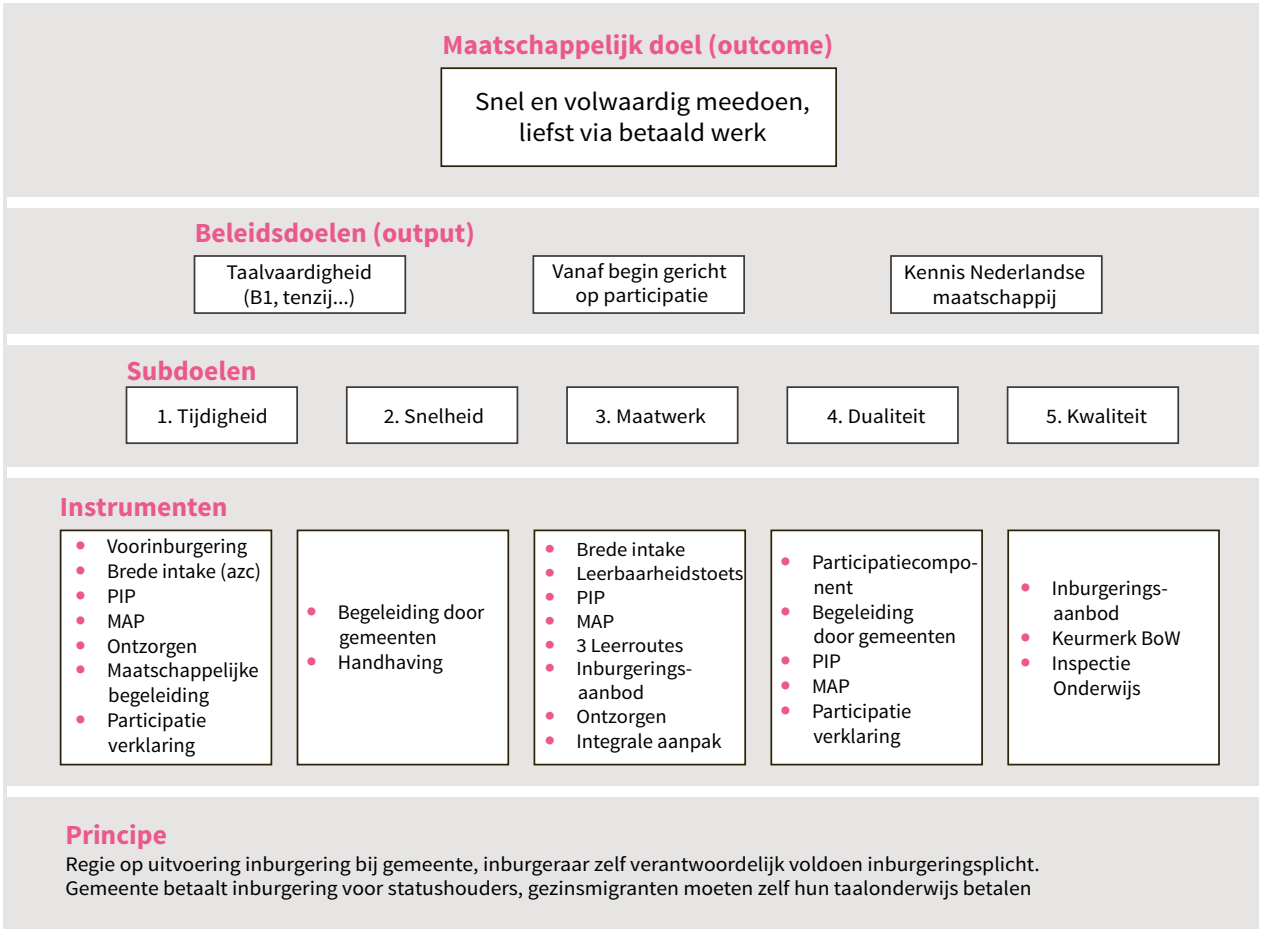
> *“Vrouwen rond de 40 en 50 jaar is heel lastig om iets mee te doen, want dan kom je al snel terecht bij een plaatselijke kringloop in een sorteercentrum. Dat is heel basic werk, maar dan heb je nul kans op een uiteindelijk blijvende baan. Dat zijn gewoon bedrijven die bestaan van dit soort mensen.” (Consulent)*

Bijlage 1: Lijst met afkortingen

CBS	Centraal Bureau Statistiek
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
HAN	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
KIS	Kennisplatform Inclusief Samenleven
MAP	Module Arbeidsmarkt en Participatie
PIP	Plan Inburgering en Participatie
PVT	Participatieverklaringstraject
RI	Regeling Inburgering
SCP	Sociaal-Cultureel Planbureau
SER	Sociaal-Economische Raad
SWI	Statistiek Wet inburgering
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VNG	De Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
Wi	Wet inburgering
Z-route	Zelfredzaamheidsroute

Bijlage 2: Beleidstheorie

Schematisch overzicht van de beleidstheorie (MinSZW, 2022, p.9).

Colofon

Financier:	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Auteurs:	Marjan de Gruijter Tamara A. Kool Anoeshka Gehring
Medewerking van	Youp Dusault Fatima Acherrat Sanne van Zundert
Illustratie:	Canva

Kennisplatform Inclusief Samenleven
Giessenplein 59-C
3522 KE Utrecht
T (030) 2300799
E info@kis.nl I www.kis.nl

De publicatie kan gedownload worden via de website van Kennisplatform Inclusief Samenleven: www.kis.nl.

ISBN 978-94-6409-398-89x 978-94-6409-398-8

© Kennisplatform Inclusief Samenleven, Utrecht, november 2025

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. De inhoud van deze publicaties is met grote zorg samengesteld. Desondanks is het Kennisplatform Inclusief Samenleven niet aansprakelijk voor de eventuele schade die ontstaat door het gebruik van deze informatie.

Kennisplatform
inclusief samenleven